

GIÁO DỤC CÔNG DÂN

7

NGUYỄN THỊ TOAN (Tổng Chủ biên)

TRẦN THỊ MAI PHƯƠNG (Chủ biên)

NGUYỄN HÀ AN – NGUYỄN THỊ HOÀNG ANH – PHẠM THỊ KIM DUNG – NGUYỄN THỊ THỌ

GIÁO DỤC CÔNG DÂN

KẾT NỐI TRI THỨC
VỚI CUỘC SỐNG

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

HƯỚNG DẪN SỬ DỤNG SÁCH

Mỗi hoạt động trong sách **Giáo dục công dân 7** đều được chỉ dẫn bằng một kí hiệu. Thầy cô sẽ hướng dẫn các em học theo những chỉ dẫn này. Các em cũng có thể theo các kí hiệu chỉ dẫn để tự học.

MỞ ĐẦU

Giới thiệu nội dung, kết nối để dẫn vào bài mới.

KHÁM PHÁ

Phát hiện tri thức mới, kĩ năng mới nhằm trả lời các câu hỏi: Là gì? Biểu hiện như thế nào? Làm như thế nào? Ý nghĩa?

LUYỆN TẬP

Củng cố tri thức, kĩ năng đã được khám phá.

VẬN DỤNG

Vận dụng những tri thức đã học vào thực tiễn cuộc sống.

Để bài học giáo dục công dân thực sự có ích, các em hãy thường xuyên vận dụng những điều đã học vào cuộc sống hằng ngày.

Hãy bảo quản, giữ gìn sách giáo khoa để dành tặng các em học sinh lớp sau!

LỜI NÓI ĐẦU

Các em học sinh yêu quý!

Sách giáo khoa **Giáo dục công dân 7** được biên soạn theo định hướng phát triển phẩm chất và năng lực cho học sinh. Sách sẽ giúp các em có những tri thức cơ bản về đạo đức, kĩ năng sống, kinh tế và pháp luật qua 10 bài học.

Sách giáo dục các em niềm tự hào về truyền thống quê hương; ý thức bảo tồn di sản văn hoá; làm được những việc phù hợp để bảo vệ di sản văn hoá; biết quan tâm, cảm thông và chia sẻ với người khác; học tập tự giác, tích cực; giữ chữ tín; biết cách ứng phó với tâm lí căng thẳng và phòng, chống bạo lực học đường; bước đầu biết quản lí tiền và tạo nguồn thu nhập của cá nhân; thực hiện tốt các quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội và quyền, nghĩa vụ công dân trong gia đình.

Từ những tri thức đã khám phá, các em sẽ nhận xét, đánh giá được thái độ, hành vi của bản thân và người khác; tự điều chỉnh, phát triển bản thân và nhắc nhở người khác điều chỉnh thái độ, hành vi phù hợp với chuẩn mực đạo đức và các quy định của pháp luật.

Chúc các em có những giờ học vui vẻ và bổ ích!

MỤC LỤC

Bài	NỘI DUNG	Trang
1	Tự hào về truyền thống quê hương	5
2	Quan tâm, cảm thông và chia sẻ	10
3	Học tập tự giác, tích cực	14
4	Giữ chữ tín	18
5	Bảo tồn di sản văn hoá	24
6	Ứng phó với tâm lí căng thẳng	31
7	Phòng, chống bạo lực học đường	38
8	Quản lí tiền	44
9	Phòng, chống tệ nạn xã hội	50
10	Quyền và nghĩa vụ của công dân trong gia đình	56
	Một số thuật ngữ dùng trong sách	63
	Danh sách ảnh sử dụng	63

MỤC TIÊU:

- Nêu được một số truyền thống văn hoá, truyền thống yêu nước, chống giặc ngoại xâm của quê hương.
- Thực hiện được những việc làm phù hợp để giữ gìn, phát huy truyền thống của quê hương.
- Phê phán được những việc làm trái ngược với truyền thống tốt đẹp của quê hương.

MỞ ĐẦU

Truyền thống quê hương là những giá trị văn hoá tốt đẹp của quê hương được truyền từ đời này qua đời khác. Tự hào về truyền thống quê hương chính là tự hào về nguồn gốc của mình, là nền tảng để xây dựng giá trị cốt lõi và hình thành sự tự tin cho mỗi người. Bài học này giúp em tìm hiểu về truyền thống văn hoá, truyền thống yêu nước, chống giặc ngoại xâm của quê hương; biết giữ gìn và phát huy những nét đẹp của truyền thống và tự hào về quê hương, nguồn cội của mình.

Em hãy quan sát các hình ảnh dưới đây và trả lời câu hỏi:

Tượng đài Quyết tử để Tổ quốc quyết sinh, Hà Nội

Người Dao Đỏ ở Lào Cai trong trang phục truyền thống

3

Điệu múa truyền thống của người Chăm ở Khánh Hoà

4

Bánh khọt – món ăn truyền thống ở Nam Bộ

?

- Theo em, các hình ảnh trên nói về những truyền thống nào của quê hương?
- Hãy chia sẻ hiểu biết của em về các truyền thống quê hương qua những bức ảnh trên.

KHÁM PHÁ

1. Một số truyền thống của quê hương

Em hãy đọc các thông tin dưới đây và trả lời câu hỏi:

① Hằng năm, trong không khí tưng bừng của những ngày đầu xuân, các liền anh, liền chị quan họ vùng Kinh Bắc lại cùng nhau về thị trấn Lim, huyện Tiên Du, tỉnh Bắc Ninh để trẩy hội. Đông đảo người dân và du khách thập phương cũng tham gia. Các liền chị mặc những chiếc áo tứ thân mớ ba mớ bảy sắc sỡ duyên dáng, thiết tha câu hát quan họ trên thuyền rồng cùng các liền anh. Ngoài hát quan họ, hội Lim còn có thi đấu vật cổ truyền, chơi cờ tướng, tèm trầu cánh phượng, hát giao duyên,...

(Theo *Đến hội Lim nghe quan họ*, báo Nhân Dân, số ra ngày 28 – 2 – 2018)

② Nhân kỉ niệm 60 năm ngày Bến Tre Đồng khởi và 100 năm ngày sinh Anh hùng – nữ tướng Nguyễn Thị Định, Hội Liên hiệp Phụ nữ Việt Nam cùng Ủy ban nhân dân tỉnh Bến Tre tổ chức họp mặt “Đội quân tóc dài”. Buổi họp mặt là dịp để các mẹ, các dì giao lưu và ôn lại truyền thống đấu tranh bất khuất của lực lượng nữ trong kháng chiến chống Mỹ cứu nước. “Đội quân tóc dài”, Bộ đội Thu Hà, thanh niên xung phong và đông đảo phụ nữ Nam Bộ đã đóng góp không nhỏ cho sự nghiệp giành độc lập và thống nhất đất nước. Đây là buổi sinh hoạt mang ý nghĩa giáo dục cho các thế hệ sau phát huy mạnh mẽ truyền thống yêu nước, cần cù, sáng tạo, tự lực, tự cường của cha ông.

(Theo Thu Huyền, Lễ kỉ niệm 60 năm ngày Bến Tre Đồng khởi, báo Đồng Khởi, số ra ngày 16 – 1 – 2020)

?

- Những thông tin trên giới thiệu truyền thống nào của tỉnh Bắc Ninh và Bến Tre? Em có suy nghĩ gì về những truyền thống đó?
- Hãy kể tên những truyền thống ở quê hương em và chia sẻ cảm nhận của em về những truyền thống đó.
- Truyền thống của quê hương có ý nghĩa như thế nào đối với mỗi người?

2. Giữ gìn và phát huy truyền thống của quê hương

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

① Sinh ra và lớn lên ở Hà Nội, Thanh thường được nghe ông kể về thời kháng chiến chống thực dân, đế quốc của người dân Thủ đô. Thanh thấy rất tự hào và rủ bạn bè cùng lập nhóm tìm hiểu lịch sử chống giặc ngoại xâm của các thế hệ trước. Nhóm bạn đã sưu tầm các hình ảnh về trận Điện Biên Phủ trên không, tượng đài Quyết tử để Tổ quốc quyết sinh,... Các bạn còn phỏng vấn những nhân chứng lịch sử, ghi lại những câu chuyện cảm động và chia sẻ lên cổng thông tin điện tử của trường cho bạn bè cùng biết.

② Hoà là người dân tộc Dao. Từ nhỏ, Hoà đã yêu thích những bộ trang phục truyền thống nhiều màu sắc, được thêu cầu kì của dân tộc mình và luôn ao ước có thể tự mình làm ra những bộ trang phục đẹp như vậy. Từ khi biết thông tin về câu lạc bộ may, thêu trang phục truyền thống của hội phụ nữ xã, Hoà rủ các bạn trong lớp cùng tham gia. Cuối tuần, bạn thường đến câu lạc bộ để học hỏi kinh nghiệm và tập thêu cùng các cô, các chị. Hoà dự định sẽ tự may thêu cho mình bộ trang phục truyền thống của người Dao và mặc trong lễ tốt nghiệp Trung học cơ sở.

③ Hằng năm, lễ hội chùa Hương ở huyện Mỹ Đức (Hà Nội) đón rất nhiều du khách đến tham quan, dâng hương. Nơi đây còn tồn tại một số hành vi làm mất đi vẻ đẹp truyền thống của lễ hội như: vứt rác bừa bãi, đốt vàng mã gây mất vệ sinh môi trường,... Bình không đồng tình với những hành động trên và muốn góp phần giữ gìn nét đẹp văn hoá của lễ hội truyền thống quê hương mình. Bạn cùng các anh chị thanh niên tình nguyện đã nhắc nhở du khách không vứt rác bừa bãi ở khu di tích, mỗi người chỉ thắp một nén hương và báo với công an khi thấy hiện tượng tiêu cực.

?

- a) Trong những trường hợp trên, các bạn đã có những hành động gì để giữ gìn và phát huy truyền thống của quê hương?
- b) Theo em, học sinh cần làm gì để giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của quê hương?

1. Mỗi vùng miền, địa phương trên đất nước Việt Nam đều có những truyền thống tốt đẹp về ẩm thực, lễ hội, nghệ thuật, trang phục, tinh thần yêu nước, chống giặc ngoại xâm,... Tự hào về truyền thống của quê hương là sự tự tin, hãnh diện về những giá trị mà người dân ở quê hương đã sáng tạo ra và được lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác.
2. Chúng ta cần tìm hiểu và tự hào về truyền thống tốt đẹp của quê hương, từ đó có những việc làm phù hợp để giữ gìn và phát huy truyền thống đó như: tôn trọng sự đa dạng văn hoá vùng miền; kính trọng và biết ơn những người có công với quê hương, đất nước; tham gia các hoạt động đền ơn đáp nghĩa; tham gia các hoạt động sinh hoạt văn hoá của quê hương;...
3. Cần phê phán, ngăn chặn những việc làm gây tổn hại đến những truyền thống tốt đẹp của quê hương.

LUYỆN TẬP

1. Em tán thành hay không tán thành với những quan điểm dưới đây? Vì sao?
  - a) Tự hào về truyền thống quê hương cũng chính là tự hào về nguồn gốc, dòng họ, tổ tiên của mình.
  - b) Nghề thủ công truyền thống không còn là niềm tự hào của quê hương vì không phù hợp với cuộc sống hiện đại.
  - c) Truyện dân gian và những làn điệu dân ca địa phương là một phần của truyền thống văn hoá quê hương.

2. Em hãy liệt kê những việc nên làm, những việc không nên làm để giữ gìn và phát huy truyền thống tốt đẹp của quê hương theo gợi ý dưới đây:

Truyền thống	Việc nên làm	Việc không nên làm

3. Em đồng tình hay không đồng tình với những hành vi của các bạn dưới đây? Vì sao?

- K cùng các bạn trong lớp lập nhóm tìm hiểu về truyền thống yêu nước, chống giặc ngoại xâm của thành phố nơi mình sinh sống.
- Trong lễ hội đầu xuân, M theo một số anh chị đi chèo kéo khách mua đồ lưu niệm.
- A vận động các bạn trong lớp tham gia hội thi “Tự hào truyền thống quê hương” do trường tổ chức.

4. Xử lí tình huống:

- Phát huy truyền thống “Uống nước nhớ nguồn”, trường của H tổ chức lễ dâng hương tại khu tưởng niệm các anh hùng liệt sĩ. Sau lễ dâng hương, các bạn tập trung nghe kể về những tấm gương hi sinh anh dũng chống giặc ngoại xâm, bảo vệ Tổ quốc. Trong khi các bạn trật tự ngồi nghe thì H lại đùa nghịch, trêu chọc khiến các bạn xung quanh mất tập trung.

Em có đồng tình với hành động của H không? Nếu là bạn cùng lớp với H, em sẽ khuyên H điều gì?

- Chào mừng ngày Quốc tế Phụ nữ 8 – 3, trường của T tổ chức cuộc thi nấu ăn giữa các chi đội. Khi cả lớp thảo luận sẽ chọn nấu món gì, T đề xuất chọn các món ăn truyền thống của quê hương xứ Huế như bún bò, bánh bèo, nem lụi,... nhưng một số bạn lại cho rằng những món ăn bình dân như vậy không phù hợp để dự thi mà nên chọn những món ăn nước ngoài sẽ mới mẻ và hợp thời hơn.

Nếu là T, em sẽ thuyết phục các bạn trong lớp như thế nào?

VẬN DỤNG

- Em hãy tìm hiểu về một truyền thống của quê hương và viết bài giới thiệu truyền thống đó cho mọi người.
- Em hãy cùng các bạn trong nhóm tập một làn điệu dân ca, điệu múa truyền thống hoặc một bài hát ca ngợi truyền thống quê hương để biểu diễn trước lớp.

MỤC TIÊU:

- Nêu được những biểu hiện của sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ với người khác.
- Giải thích được vì sao mọi người phải quan tâm, cảm thông và chia sẻ với nhau.
- Thường xuyên có những lời nói, việc làm thể hiện sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ với mọi người.
- Khích lệ, động viên bạn bè quan tâm, cảm thông và chia sẻ với người khác; phê phán thói ích kỉ, thờ ơ trước khó khăn, mất mát của người khác.

MỞ ĐẦU

Trong cuộc sống, mỗi người đều cần sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ. Những lời nói động viên, cử chỉ ân cần, sự giúp đỡ chân thành, tấm lòng bao dung,... sẽ làm cho cuộc sống tốt đẹp, ấm áp hơn. Bài học này sẽ giúp em thấu hiểu hơn ý nghĩa của sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ, từ đó góp phần lan toả những giá trị tốt đẹp của lòng nhân ái tới cộng đồng.

Em cùng các bạn tham gia trò chơi "Tiếp sức": Các thành viên của mỗi đội lần lượt nêu một câu thành ngữ, tục ngữ về quan tâm, cảm thông và chia sẻ. Đội nào nêu được nhiều câu đúng hơn sẽ thắng.

KHÁM PHÁ

1. Biểu hiện của quan tâm, cảm thông và chia sẻ

Em hãy đọc câu chuyện, quan sát các bức tranh dưới đây và trả lời câu hỏi:

CHIẾC BẢNG GẠC CHO TRÁI TIM TAN VỠ

- Mẹ, mẹ đang làm gì thế ạ? – Cô bé Su-ri chỉ mới 6 tuổi hỏi mẹ.
- Mẹ đang nấu món thịt hầm cho cô Xmit hàng xóm.
- Vì sao ạ? – Su-ri thắc mắc.
- Vì cô Xmit đang rất buồn, con ạ! Con gái cô ấy vừa qua đời và trái tim cô ấy đang tan nát. Chúng ta sẽ chăm sóc cô ấy một thời gian – bà mẹ dịu dàng trả lời... Cô Xmit sẽ không bao giờ còn có thể nói chuyện, ôm hôn con gái cô ấy hoặc làm bất cứ điều gì thú vị như mẹ và con có thể làm cùng nhau. Con là một cô bé thông minh, Su-ri. Có thể con sẽ nghĩ ra cách nào đó để giúp đỡ cô ấy.

... Vài phút sau, Su-ri đã ở trước cửa nhà cô Xmit, rụt rè bấm chuông. Mất một lúc lâu cô Xmit mới ra mở cửa:

- Chào Su-ri, cháu cần gì?...
- Mẹ cháu nói con gái của cô vừa qua đời và cô đang rất buồn vì trái tim cô bị thương – Su-ri e dè xoè tay ra. Trong lòng bàn tay của cô bé là một chiếc băng gạc cá nhân.
- Cái này để băng cho trái tim của cô ạ! – Như để chắc chắn, Su-ri nói thêm – Cháu đã dùng vài lần và nó rất tốt.
- Cô Xmit kinh ngạc, cố gắng không bật khóc. Cô xúc động quỳ xuống ôm chặt Su-ri, nghẹn ngào qua làn nước mắt: "Cảm ơn, cháu yêu quý, nó sẽ giúp cô rất nhiều!".

(Theo Hạt giống tâm hồn, Tuyển chọn những câu chuyện hay nhất, NXB Tổng hợp Thành phố Hồ Chí Minh, 2006)

?

- Nêu các biểu hiện của sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ trong câu chuyện "Chiếc băng gạc cho trái tim tan vỡ" và những bức tranh trên.
- Trong các bức tranh trên, hành vi nào chưa thể hiện sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ? Em có suy nghĩ gì về hành vi đó?
- Em hãy kể thêm một số biểu hiện khác của sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ.

2. Ý nghĩa của quan tâm, cảm thông và chia sẻ

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

- Những ngày nghỉ cuối tuần, mọi người trong gia đình Mai thường cùng nhau dọn vệ sinh nhà cửa, nấu ăn, đi thăm ông bà và dạo chơi cùng nhau. Chị em Mai kể cho bố mẹ nghe chuyện ở trường, ở lớp. Mai cảm thấy thật vui, hạnh phúc và ấm áp trong tình yêu thương, sự quan tâm, chia sẻ của gia đình.

② Chuyển về trường học mới, An cảm thấy rất hồi hộp, lo lắng. Nhưng cảm giác đó qua đi rất nhanh khi cô giáo ân cần nắm tay, giới thiệu An với cả lớp. Các bạn hát vang bài “Chào người bạn mới đến”. Bạn cùng bàn cười thân thiện, cho An mượn bút và nói sẽ về cùng đường với An.

③ Nhờ phong trào “Áo ấm tặng bạn”, Thanh nhận được một chiếc áo khoác cũ nhưng dày dặn. Trong túi áo có mẩu giấy nhỏ với lời đề tặng dễ thương bằng nét bút mềm mại: “Chúc bạn có một mùa đông ấm áp!”. Dù ngoài trời lạnh giá, chưa mặc chiếc áo khoác ấy nhưng Thanh thấy lòng mình thật ấm.

?

- a) Trong các trường hợp trên, sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ đã mang lại điều gì?
- b) Theo em, vì sao phải quan tâm, cảm thông và chia sẻ?

1. Sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ là sự chăm sóc bằng tình cảm chân thành; đặt mình vào vị trí của người khác, nhận biết và thấu hiểu cảm xúc của họ; san sẻ, giúp đỡ, trao gửi những điều tốt đẹp cho nhau.
2. Chúng ta cần có những lời nói, việc làm thể hiện sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ với người khác như:
  - Lắng nghe, động viên, an ủi, nhắn tin, gọi điện hỏi thăm;
  - Chia sẻ về vật chất và tinh thần với những người gặp khó khăn;
  - Khích lệ, động viên bạn bè quan tâm, cảm thông và chia sẻ với người khác; phê phán thói ích kỷ, thờ ơ trước khó khăn, mất mát của người khác.
3. Nhận được sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ, mỗi người sẽ có động lực vượt qua khó khăn, thử thách. Người biết quan tâm, cảm thông và chia sẻ sẽ nhận được sự yêu quý, tôn trọng của mọi người. Nhờ đó, cuộc sống sẽ tràn ngập tình yêu thương, niềm vui và hạnh phúc; các mối quan hệ sẽ trở nên tốt đẹp và bền vững hơn.

LUYỆN TẬP

1. Em tán thành hay không tán thành với ý kiến nào dưới đây? Vì sao?
  - a) Chỉ người nào gặp khó khăn mới cần tới sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ.
  - b) Khi ai đó có lời đề nghị thì mình mới cần quan tâm, cảm thông và chia sẻ.
  - c) Để thể hiện sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ thì chỉ cần tặng quà là đủ.
  - d) Sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ giúp mọi người cảm thấy vui vẻ, hạnh phúc và yêu thương nhau hơn.

2. Em hãy nhận xét hành vi của các bạn dưới đây:

- a) Mặc dù rất yêu quý ông bà nhưng H ít khi gọi điện hỏi thăm vì cho rằng như thế là không cần thiết.
- b) Thấy hoàn cảnh bác hàng xóm khó khăn, M xin mẹ rau và gạo mang sang biếu bác.
- c) Thịnh thoảng, K lại mượn V mấy thứ lặt vặt như: cục tẩy, bút chì,... Thấy vậy, C ngạc nhiên hỏi: "Cậu cũng có những thứ đó, sao phải mượn của V làm gì?". K đáp: "Nhà V ở cạnh nhà mình. V rất mặc cảm về hoàn cảnh khó khăn của bản thân, nên tớ làm như vậy để bạn ấy có nhờ gì tớ thì cũng sẽ thấy thoải mái hơn".
- d) Trên đường đi học về, thấy một bạn bị bắt nạt, T định dừng lại can ngăn nhưng A kéo tay bảo: "Thôi...".

3. Em sẽ làm gì nếu ở trong các tình huống dưới đây?

- a) Khi đi học cùng bạn, em thấy một em bé đang khóc vì bị lạc. Bạn em nói: "Sẽ có người khác giúp em ấy, còn mình phải đến trường cho kịp giờ học".
- b) Hoàn cảnh gia đình của H rất khó khăn do bố mẹ kinh doanh thua lỗ. H tâm sự với em và muốn em không nói với ai.
- c) Mặc dù rất muốn giúp đỡ các bạn có hoàn cảnh khó khăn nhưng em không có điều kiện vật chất.

4. Trong cuộc sống, em đã thể hiện sự quan tâm, cảm thông và chia sẻ như thế nào? Hãy chia sẻ theo gợi ý dưới đây:

Đối tượng	Biểu hiện	Lời nói	Việc làm
Người trong gia đình			
Bạn bè			
Thầy, cô giáo			
Người khác			

VẬN DỤNG

- 1. Sưu tầm và kể về một tấm gương biết quan tâm, cảm thông và chia sẻ với người khác mà em biết. Em học tập được điều gì từ tấm gương đó?
- 2. Em hãy tìm hiểu về một bạn có hoàn cảnh khó khăn và lập kế hoạch giúp đỡ bạn đó.

MỤC TIÊU:

- Nêu được các biểu hiện của học tập tự giác, tích cực.
- Giải thích được vì sao phải học tập tự giác, tích cực.
- Thực hiện được việc học tập tự giác, tích cực.
- Biết góp ý, nhắc nhở những bạn chưa tự giác, tích cực học tập để khắc phục hạn chế này.

MỞ ĐẦU

Học tập là nhiệm vụ rất quan trọng trong cuộc sống của mỗi người. Học tập tự giác, tích cực chính là chìa khoá giúp mỗi chúng ta thành công trong cuộc sống.

Em hãy cùng các bạn nghe/hát bài *"Hổng dám đâu"* và cho biết bạn nhỏ trong bài hát đã tự giác học tập như thế nào?

*"Trên cành cao chim hót mời em chơi giữa vườn xuân
Bao bạn thân lấp ló gọi em tung tăng sân nhà
Đá bóng với đá cầu, nhảy dây, bắn bi, trốn tìm
Ôi hấp dẫn tuyệt vời nhưng mà em hổng dám đâu.
Hổng dám đâu, em còn phải học bài [...]
Hổng dám đâu."*

(Sáng tác: Nguyễn Văn Hiền)

KHÁM PHÁ

1. Biểu hiện của học tập tự giác, tích cực

Em hãy đọc câu chuyện, quan sát các bức tranh dưới đây và trả lời câu hỏi:

BÁC HỒ TỰ HỌC NGOẠI NGỮ

Bác Hồ là tấm gương sáng về tinh thần tự học, đặc biệt là học ngoại ngữ trong suốt hành trình tìm đường cứu nước. Nhờ tích cực, tự giác học, Bác có thể nói được một số tiếng nước ngoài như tiếng Pháp, tiếng Anh, tiếng Nga, tiếng Trung Quốc,... Kết quả đó chính là nhờ vào sự rèn luyện không ngừng bằng việc tự học với một tinh thần cầu tiến, lòng quyết tâm cao và phương pháp đúng.

Hồi làm phụ bếp trên tàu Đô đốc La-tút-sơ Tê-rê-vin chạy tuyến đường từ Sài Gòn sang Pháp, mỗi ngày Bác phải làm việc từ 4 giờ sáng đến 9 giờ tối mới xong. Dù mệt, Bác vẫn cố tự học thêm hai giờ nữa, trong khi những người bạn khác thì đi ngủ hoặc đánh bài. Khi học, những từ nào không hiểu, Bác nhờ những thuỷ thủ người Pháp giảng lại cho. Bác còn nghĩ ra cách học đọc đảo là mỗi một ngày viết mười từ tiếng Pháp vào cánh tay để vừa làm việc, vừa nhẩm học. Khi làm việc ở Luân Đôn, Người thường mang sách, bút ra vườn hoa học vào buổi sáng sớm và buổi chiều mỗi ngày. Ngày cuối tuần được nghỉ, Bác đến học tiếng Anh với một giáo sư người Ý. Và tới bất kì nước nào, Bác đều tự học tiếng nước ấy.

Sau này, mặc dù tuổi đã cao, khi đọc sách, báo tiếng nước ngoài, gặp từ nào không hiểu hay một danh từ khoa học, Bác đều tra từ điển hoặc nhờ người thạo tiếng nước đó giải thích, rồi ghi lại vào sổ để nhớ.

Bác Hồ của chúng ta đã tự học ngoại ngữ như thế đấy!

(Theo Vũ Kỳ, *Kể chuyện đạo đức Bác Hồ*, NXB Giáo dục, 1998)

?

- Bác Hồ đã tự học ngoại ngữ như thế nào?
- Em hãy nêu những biểu hiện của việc học tập tự giác, tích cực và chưa tự giác, tích cực qua các bức tranh trên.
- Em hãy kể thêm những biểu hiện khác của học tập tự giác, tích cực và chưa tự giác, tích cực mà em biết.

2. Ý nghĩa của học tập tự giác, tích cực

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

❶ Bố mẹ có ý định cho Tuấn theo học ở trung tâm luyện thi với mong muốn bạn đỗ vào trường chuyên của thành phố nhưng Tuấn cho rằng không cần thiết vì bạn muốn tự rèn luyện tính tích cực, tự giác học tập. Không chỉ hoàn thành tất cả các bài tập thầy cô giao, Tuấn còn tìm cách để giải được những bài toán khó, say mê với bài tập thực hành ở các môn học. Mới đây, bạn đã giành giải Nhất ở cuộc thi Khoa học kĩ thuật cấp Quốc gia dành cho học sinh trung học.

② Yến là một học sinh không chỉ có ý thức học tập tốt mà còn tích cực tham gia các hoạt động tập thể để khám phá bản thân, rèn luyện kĩ năng giao tiếp, ứng xử,... Yến đã xây dựng được hình ảnh một học sinh năng động, tự tin, gần gũi, thân thiện được thầy cô và bạn bè yêu mến.

?

a) Việc tự giác, tích cực học tập đã đem lại điều gì cho Tuấn và Yến?

b) Em hãy cho biết ý nghĩa của học tập tự giác, tích cực.

1. Học tập tự giác, tích cực là chủ động, cố gắng tự mình thực hiện tốt nhiệm vụ học tập mà không cần ai nhắc nhở, khuyến bảo.
2. Học tập tự giác, tích cực biểu hiện ở:
  - Có mục đích và động cơ học tập đúng đắn;
  - Chủ động, tích cực trong thực hiện nhiệm vụ học tập (học và làm bài đầy đủ, hăng hái phát biểu xây dựng bài, tích cực hợp tác khi học nhóm,...);
  - Luôn cố gắng, vượt khó, kiên trì trong học tập;
  - Xây dựng và thực hiện kế hoạch học tập cụ thể, phù hợp với năng lực của bản thân.
3. Học tập tự giác, tích cực giúp chúng ta:
  - Không ngừng tiến bộ, đạt kết quả cao trong học tập;
  - Rèn luyện được tính tự lập, tự chủ, ý chí kiên cường, bền bỉ;
  - Thành công trong cuộc sống và được mọi người tin yêu, quý mến.
4. Cần góp ý, nhắc nhở những bạn chưa tự giác, tích cực trong học tập để các bạn đạt kết quả tốt hơn.

LUYỆN TẬP

1. Em đồng tình hay không đồng tình với ý kiến nào dưới đây? Vì sao?
  - a) Luôn chủ động thực hiện nhiệm vụ học tập mà không cần ai nhắc nhở là biểu hiện của học tập tự giác, tích cực.
  - b) Chỉ cần tự giác, tích cực học tập khi tới các kì kiểm tra.
  - c) Chỉ cần xây dựng kế hoạch học tập còn việc thực hiện thì tùy thuộc vào hoàn cảnh.
  - d) Tự giác, tích cực học tập giúp em rèn luyện tính tự lập, tự chủ và tích lũy kiến thức cho bản thân.

2. Bạn nào dưới đây đã học tập tự giác, tích cực? Vì sao?

- a) Q thường nhờ các bạn học giỏi trong lớp làm giúp bài tập rồi chép lại.
- b) A luôn thích đọc tác phẩm văn học, sưu tầm những câu chuyện, câu nói hay để vận dụng vào việc viết văn. Nhờ vậy, kĩ năng viết văn của bạn ngày càng được nâng cao.
- c) B thích môn Tiếng Anh nên thường xuyên mang sách Tiếng Anh ra làm bài tập trong các giờ học khác, B cho rằng: "Môn học này rất quan trọng trong thời kì hội nhập. Các môn học còn lại là môn phụ nên chỉ cần biết là đủ".
- d) Buổi tối, N thường xuyên ngồi vào bàn học đúng giờ nhưng tay vẫn cầm điện thoại để nhắn tin và chỉ tập trung học bài khi bố mẹ thúc giục, kiểm tra.
- e) Thấy T ngủ gật trong giờ học, P nhắc bạn cần tập trung nghe cô giảng bài.

3. Xử lí tình huống:

- a) Tuy có rất nhiều bài tập cần hoàn thành nhưng M vẫn muốn đi dự sinh nhật của bạn thân vì đã hứa với bạn.

Nếu là M, em sẽ làm gì?

- b) K học giỏi và luôn hoà đồng, chia sẻ suy nghĩ, kinh nghiệm học tập của mình với các bạn trong lớp. Thấy vậy, một số bạn nói rằng K hay khoe khoang.

Nếu là K, em sẽ nói thế nào để các bạn hiểu mình?

- c) Trong giờ học Ngữ văn, mặc dù hiểu bài và biết câu trả lời nhưng C không giơ tay phát biểu.

Nếu là bạn cùng lớp với C, em sẽ khuyên bạn điều gì?

- d) Đầu năm học, S chuyển đến lớp học mới nên nhút nhát, rụt rè, ít phát biểu ý kiến xây dựng bài.

Nếu là bạn học cùng lớp với S, em sẽ làm gì để giúp bạn thay đổi, tích cực trong học tập?

VẬN DỤNG

1. Em hãy viết về một tấm gương học tập tự giác, tích cực mà em biết. Em học tập được điều gì từ tấm gương đó?
2. Em hãy xác định một biểu hiện chưa tự giác, tích cực học tập của bản thân. Lập kế hoạch khắc phục điểm chưa tự giác, tích cực đó theo gợi ý dưới đây:

Biểu hiện chưa tự giác	Biện pháp rèn luyện	Thời gian thực hiện	Kết quả
//////	//////	//////	//////

MỤC TIÊU:

- Trình bày được chữ tín là gì, biểu hiện của giữ chữ tín và vì sao phải giữ chữ tín.
- Phân biệt được hành vi giữ chữ tín và không giữ chữ tín.
- Luôn giữ lời hứa với người thân, thầy cô, bạn bè và người có trách nhiệm.
- Phê phán những người không biết giữ chữ tín.

MỞ ĐẦU

Giữ chữ tín là giữ niềm tin – một phẩm chất đạo đức cao quý, là sợi dây bền chặt liên kết con người với nhau, giúp mỗi người thành công hơn trong công việc và cuộc sống, góp phần xây dựng xã hội ổn định và phát triển. Bài học này giúp em hiểu được thế nào là giữ chữ tín, biết giữ chữ tín qua những việc làm cụ thể như thực hiện đúng lời hứa, cam kết, trung thực trong lời nói và việc làm.

Trong cuộc sống, có khi nào em cam kết hoặc người khác cam kết với em một điều gì đó mà không thực hiện chưa? Lúc đó, em cảm thấy thế nào?

KHÁM PHÁ

1. Chữ tín và biểu hiện của giữ chữ tín

• Chữ tín là gì?

Em hãy đọc câu chuyện dưới đây và trả lời câu hỏi:

CẬU BÉ ĐÁNH GIÀY

Vào một ngày, trong lúc đứng đợi ở ga tàu để đi công tác, vị đạo diễn thấy một cậu bé đánh giày đi đến hỏi: "Ông có muốn đánh giày không?".

Đạo diễn cúi đầu nhìn đôi giày mới đánh, bèn lắc đầu.

Vừa bước đi được mấy bước, đột nhiên ông thấy cậu bé mặt đỏ bừng chạy đến phía trước, khẩn cầu: "Thưa ông, cả ngày hôm nay cháu không có gì vào bụng, ông có thể cho cháu vay ít tiền được không? Cháu sẽ cố gắng đánh giày, đảm bảo sau một tuần là có thể trả lại tiền cho ông!".

Vị đạo diễn nhìn bộ dạng cậu bé, trong tâm có chút thương cảm, liền móc túi đưa cho cậu mấy đồng. Cậu bé cảm kích nói: "Cháu cảm ơn ông nhiều ạ!". Đạo diễn lắc đầu, những đứa trẻ như thế này, ông đã gặp nhiều rồi.

Nửa tháng sau, khi dường như đã hoàn toàn quên đi câu chuyện đó, vị đạo diễn lại có dịp đi qua nhà ga nọ. Ông bỗng nhìn thấy một cậu bé gầy gò, từ xa chạy tới, người ướt đầm mồ hôi, vừa thở hổn hển vừa nói: "Cháu đã ở đây đợi ông rất lâu rồi, hôm nay mới gặp được ông để trả lại tiền".

Vị đạo diễn nhìn những đồng tiền vẫn còn ướt do mồ hôi trên tay cậu bé, trong lòng cảm thấy ấm áp lạ thường. Nhìn lại cậu bé một lần nữa, ông chợt phát hiện thấy cậu chính là người mà mình luôn muốn tìm cho vai diễn mới.

Nhiều năm sau, cậu bé đánh giày năm nào đã trở thành chủ tịch của một công ty văn hoá điện ảnh.

(Theo Lời van xin của cậu bé đánh giày và chuyện không ngờ sau 15 ngày, báo Dân sinh, ngày 11 – 12 – 2016)

- a) Việc cậu bé cố gắng tìm cách trả lại tiền cho vị đạo diễn đã thể hiện điều gì?
b) Theo em, thế nào là chữ tín?

• Biểu hiện của giữ chữ tín

Em hãy quan sát các bức tranh dưới đây và trả lời câu hỏi:

Con đã đạt danh hiệu Học sinh Giỏi như đã hứa với bố mẹ. Đây là phần thưởng dành cho con!

Bố mẹ đang tiết kiệm tiền để sửa nhà mà.

Bố mẹ đã hứa với con thì sẽ thực hiện lời hứa.

1

Sao cậu không đợi tạnh mưa rồi hãy đến?

Tớ đã hẹn 8 giờ, sợ cậu phải chờ nên tớ mặc áo mưa để đến.

2

3

Năm vừa qua, bạn Thành đã giữ lời hứa và làm tốt nhiệm vụ của một lớp trưởng. Vì vậy, trong năm học này, các bạn tiếp tục tín nhiệm bầu Thành làm lớp trưởng.

4

- Nêu những biểu hiện của việc giữ chữ tín và không giữ chữ tín trong các bức tranh trên.
- Hãy kể thêm một số biểu hiện của việc giữ chữ tín và không giữ chữ tín.

2. Ý nghĩa của giữ chữ tín

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

❶ Một công ty ở Nhật Bản đã hẹn giao 3 triệu chiếc dao, nĩa cho một công ty thực phẩm ở Mỹ vào ngày cố định. Tuy nhiên, một sự cố thiết bị xảy ra khiến lô hàng chỉ được hoàn tất vào trước hạn giao đúng một ngày.

Sau khi cân nhắc kĩ lưỡng, công ty ở Nhật Bản đã quyết định thuê trọn gói một chiếc máy bay để chở toàn bộ lô hàng đến Mỹ đúng hạn như đã cam kết. Số tiền thuê máy bay vận chuyển cao gấp nhiều lần so với giá cước thuê tàu khiến cho lợi nhuận của công ty ở Nhật Bản bị sụt giảm nghiêm trọng. Việc làm này khiến lãnh đạo công ty thực phẩm ở Mỹ vô cùng cảm động. Những năm sau đó, họ tiếp tục đặt mua dao, nĩa của đối tác ở Nhật Bản với số lượng tăng gấp nhiều lần và trở thành khách hàng thân thiết của hãng trong suốt thời gian dài.

(Theo *Giữ chữ tín để xây dựng thương hiệu*,
báo điện tử *Đại Truyền hình Việt Nam*, ngày 13 – 9 – 2017)

❷ Một số bạn học sinh có thói quen vay tiền, mượn đồ của bạn rồi “quên” không trả; hứa rất nhiều rồi lại quên ngay lời đã hứa; kí cam kết với nhà trường rồi lại vi phạm cam kết;... Những điều đó dần làm mất niềm tin của thầy cô, bạn bè, gây ảnh hưởng xấu đến các mối quan hệ. Người thất tín rất khó thành công trong công việc và cuộc sống.

?

- Việc giữ chữ tín đã đem lại điều gì cho công ty ở Nhật Bản?
- Hãy nêu hậu quả của việc không giữ chữ tín. Vì sao chúng ta cần giữ chữ tín?

- Chữ tín là niềm tin của con người đối với nhau. Giữ chữ tín là coi trọng, giữ gìn niềm tin của mọi người đối với mình.
- Biểu hiện của giữ chữ tín là: biết trọng lời hứa, đúng hẹn, thực hiện tốt chức trách, nhiệm vụ của bản thân, trung thực, thống nhất giữa lời nói và việc làm.
- Người biết giữ chữ tín sẽ được mọi người tin tưởng, tôn trọng, hợp tác, dễ thành công hơn trong công việc, cuộc sống và góp phần làm cho các mối quan hệ xã hội trở nên tốt đẹp hơn.

1. Em cùng các bạn tham gia trò chơi “Ai nhanh hơn?”:

- Tìm những câu ca dao, tục ngữ nói về việc giữ chữ tín. Ai tìm được nhanh và nhiều câu đúng hơn sẽ thắng.
- Chia sẻ hiểu biết của em về ý nghĩa của những câu ca dao, tục ngữ đã tìm được.

2. Em đồng tình hay không đồng tình với ý kiến nào dưới đây? Vì sao?

- Giữ chữ tín là coi trọng niềm tin của tất cả mọi người đối với mình.
- Làm tốt công việc như đã cam kết chính là giữ chữ tín.
- Để giữ chữ tín, cần phải thực hiện lời hứa trong bất kì hoàn cảnh nào, với bất kì đối tượng nào.
- Chỉ người lớn mới cần giữ chữ tín, trẻ con chưa cần phải giữ chữ tín.
- Người thất tín có thể được lợi trước mắt nhưng chịu thiệt hại lâu dài.

3. Trong các trường hợp dưới đây, hành vi nào thể hiện giữ chữ tín, hành vi nào thể hiện không giữ chữ tín? Vì sao?

- H hẹn đi xem xiếc cùng P nhưng do nhà có việc đột xuất nên không đi được. H gọi điện xin lỗi P và hẹn hôm khác sẽ đi.
- V hứa sẽ giúp D học tốt môn Tiếng Anh. Tuy bận rộn nhưng V vẫn sắp xếp thời gian để học cùng và hướng dẫn D. Chỉ sau một thời gian ngắn, trình độ tiếng Anh của D đã tiến bộ.
- T mượn C quyển truyện và hứa sẽ trả bạn sau một tuần. Nhưng do bận tập văn nghệ để tham gia biểu diễn nên T chưa kịp đọc. T nghĩ “Chắc C đã đọc truyện rồi” nên bạn vẫn giữ lại, bao giờ đọc xong sẽ trả.
- Bà X mở cửa hàng bán thực phẩm sạch. Mặc dù lợi nhuận thấp nhưng bà vẫn vui vì đã góp phần bảo vệ sức khỏe cho mọi người. Có người khuyên bà nhập thực phẩm không rõ nguồn gốc về bán với danh nghĩa thực phẩm sạch, lợi nhuận sẽ cao hơn rất nhiều nhưng bà nhất quyết không làm theo.

4. Em hãy đưa ra lời khuyên cho bạn trong các tình huống sau:

a) Ngày thứ Bảy, Y giúp mẹ bán rau. Có khách đến mua rau, họ đã trả tiền và nhờ Y nhặt rau giúp. Nhưng đã cuối ngày mà không thấy người khách quay lại.

b) Bố mẹ hứa sẽ mua đàn cho M nếu bạn đạt danh hiệu Học sinh Giỏi. M cố gắng học và đã đạt được danh hiệu đó. Nhưng do ảnh hưởng của dịch bệnh, công việc khó khăn, thu nhập giảm nên bố mẹ vẫn chưa mua đàn cho M.

VẬN DỤNG

1. Viết một đoạn văn bày tỏ suy nghĩ của em về lời khuyên "Hãy tiết kiệm lời hứa".
2. Cùng các bạn trong nhóm xây dựng và biểu diễn một tiểu phẩm về chủ đề "Giữ chữ tín trong học sinh" (Ví dụ: giữ lời hứa, trung thực trong thi cử,...).

MỤC TIÊU:

- *Nêu được khái niệm di sản văn hoá và một số loại di sản văn hoá của Việt Nam.*
- *Giải thích được ý nghĩa của di sản văn hoá đối với con người và xã hội.*
- *Nêu được quy định cơ bản của pháp luật về quyền và nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân đối với việc bảo vệ di sản văn hoá.*
- *Nêu được trách nhiệm của học sinh trong việc bảo tồn di sản văn hoá.*
- *Nêu được các hành vi vi phạm pháp luật về bảo tồn di sản văn hoá và cách đấu tranh, ngăn chặn các hành vi đó.*
- *Thực hiện được một số việc cần làm phù hợp với lứa tuổi để góp phần bảo vệ di sản văn hoá.*

MỞ ĐẦU

Việt Nam có một kho tàng di sản văn hoá vô cùng phong phú, góp phần quan trọng vào việc giáo dục lịch sử, vun đắp truyền thống tốt đẹp của dân tộc, phát triển kinh tế, xây dựng và quảng bá hình ảnh của Việt Nam với thế giới.

Em hãy tìm và hát những làn điệu mang đậm bản sắc văn hoá quê hương, dân tộc: quan họ, chèo, hát ru,... Theo em, những làn điệu trên có phải là di sản văn hoá của Việt Nam không? Vì sao?

KHÁM PHÁ

1. Khái niệm di sản văn hoá và một số loại di sản văn hoá của Việt Nam

Em hãy đọc thông tin, quan sát các hình ảnh dưới đây và trả lời câu hỏi:

Trong tiến trình phát triển, nhân loại đã tạo ra nhiều sản phẩm vật chất và tinh thần có giá trị lớn lao về mặt lịch sử, văn hoá, khoa học. Những sản phẩm đó được lưu truyền từ đời này qua đời khác, trở thành các di sản văn hoá đặc sắc của mỗi dân tộc trong vườn hoa đa sắc màu của văn hoá nhân loại.

Việt Nam là đất nước có kho tàng di sản văn hoá đa dạng. Có những di sản văn hoá vật thể, thể hiện qua những sản phẩm vật chất như các di tích lịch sử – văn hoá, danh lam thắng cảnh, di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia,... Có những di sản văn hoá phi vật thể, thể hiện qua những sản phẩm tinh thần, không ngừng được tái tạo và lưu truyền từ thế hệ này sang thế hệ khác như một số tín ngưỡng, loại hình nghệ thuật dân tộc,...

Hồ Gươm, Hà Nội

Cầu Cần Thơ, thành phố Cần Thơ

Nhã nhạc cung đình Huế, Thừa Thiên Huế

Tháp Chăm, Ninh Thuận

Vịnh Hạ Long, Quảng Ninh

**Không gian văn hoá
Cồng chiêng Tây Nguyên**

?

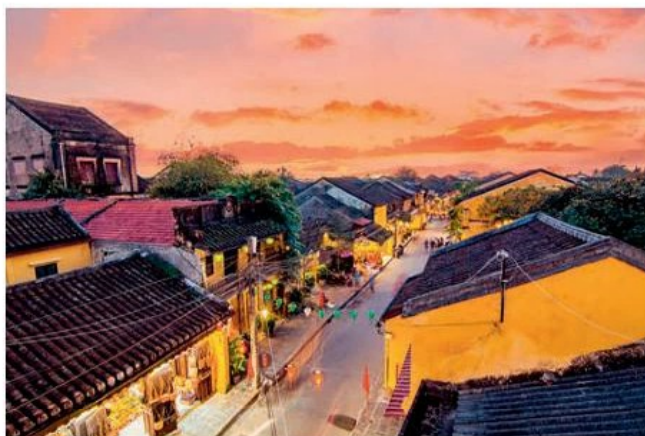
- Trong những hình ảnh trên, hình ảnh nào là di sản văn hoá? Hình ảnh nào không phải là di sản văn hoá? Hình ảnh nào là di sản văn hoá vật thể? Hình ảnh nào là di sản văn hoá phi vật thể?
- Theo em, di sản văn hoá là gì?
- Kể thêm những di sản văn hoá khác ở Việt Nam mà em biết.

2. Ý nghĩa của di sản văn hoá đối với con người và xã hội

Em hãy đọc các thông tin dưới đây và trả lời câu hỏi:

❶ Phố cổ Hội An (tỉnh Quảng Nam) là nơi lưu giữ những di sản văn hoá độc đáo. Nơi đây được xem như một bảo tàng sống về kiến trúc đô thị với những ngôi nhà cổ và những công trình tôn giáo, tín ngưỡng đặc sắc. Hội An còn là nơi lưu giữ một nền văn hoá phi vật thể đa dạng, phong phú với những phong tục tập quán, sinh hoạt tín ngưỡng, nghệ thuật dân gian, lễ hội văn hoá,... Do vậy, phố cổ Hội An được UNESCO công nhận là Di sản Văn hoá thế giới (năm 1999). Việc bảo tồn và phát huy di sản văn hoá phố cổ Hội An vừa mang lại thu nhập cho ngành Du lịch vừa phát huy niềm tự hào về truyền thống lịch sử, văn hoá của dân tộc.

(Theo Nguyễn Quang Ngọc, *Đô thị cổ Hội An: Quá trình lịch sử và hiện trạng di tích, Nông thôn và đô thị Việt Nam (Lịch sử, thực trạng và khuynh hướng biến đổi)*, NXB Giáo dục Việt Nam, 2018)

❷ Hằng năm, từ mùng 5 đến mùng 7 Tết, ở thị xã Duy Tiên, tỉnh Hà Nam thường diễn ra lễ Tịch điền. Vua Lê Đại Hành là vị hoàng đế đầu tiên mở đầu cho một lễ nghi “Tịch điền” mà các vương triều sau tiếp tục noi theo để khuyến khích phát triển sản xuất nông nghiệp. Lễ Tịch điền không chỉ thể hiện sự quan tâm của các vị vua đối với người nông dân mà còn góp phần tuyên truyền, giáo dục các tầng lớp nhân dân, đặc biệt là thế hệ trẻ lòng biết ơn tiền nhân, tích cực phát triển sản xuất nông nghiệp.

(Theo Trần Thị Vinh (Chủ biên), *Lịch sử Việt Nam – tập 2 – từ thế kỷ X đến thế kỷ XIV*, NXB Khoa học xã hội, 2013)

?

- a) Di sản văn hoá phố cổ Hội An có ý nghĩa như thế nào đối với người dân Quảng Nam và cả nước?
- b) Lễ Tích điền có ý nghĩa như thế nào đối với người dân Hà Nam và cả nước?
- c) Từ việc tìm hiểu ý nghĩa của các di sản văn hoá trên và những hiểu biết của bản thân, em hãy cho biết ý nghĩa của di sản văn hoá đối với con người và xã hội.

3. Quy định cơ bản của pháp luật về quyền và nghĩa vụ của các tổ chức, cá nhân trong việc bảo vệ di sản văn hoá

Em hãy đọc thông tin, trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

Điều 14 Luật Di sản văn hoá năm 2001 (sửa đổi, bổ sung năm 2009) quy định: tổ chức, cá nhân có các quyền và nghĩa vụ sau đây:

1. Sở hữu hợp pháp di sản văn hoá;
2. Tham quan, nghiên cứu di sản văn hoá;
3. Tôn trọng, bảo vệ và phát huy giá trị di sản văn hoá;
4. Thông báo kịp thời địa điểm phát hiện di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia, di tích lịch sử – văn hoá, danh lam thắng cảnh; giao nộp di vật, cổ vật, bảo vật quốc gia do mình tìm được cho cơ quan nhà nước có thẩm quyền nơi gần nhất;
5. Ngăn chặn hoặc đề nghị cơ quan nhà nước có thẩm quyền ngăn chặn, xử lý kịp thời những hành vi phá hoại, chiếm đoạt, sử dụng trái phép di sản văn hoá.

Xã V có một ngôi chùa cổ được xếp hạng di tích lịch sử – văn hoá cấp Quốc gia. Chính quyền địa phương nơi đây luôn chăm lo việc bảo tồn, ngăn chặn và xử lý nghiêm những hành vi phá hoại, ảnh hưởng đến di tích. Bà con trong xã cũng thường nhắc nhau giữ gìn, bảo vệ, tôn tạo để ngôi chùa luôn khang trang, sạch đẹp.

?

- a) Chính quyền và nhân dân xã V đã thực hiện các quy định của pháp luật trong việc bảo vệ di sản văn hoá như thế nào?
- b) Hãy nêu thêm các quy định cơ bản của pháp luật về quyền và nghĩa vụ của các tổ chức, cá nhân trong việc bảo vệ di sản văn hoá mà em biết.

4. Trách nhiệm của học sinh trong việc bảo tồn di sản văn hoá

Em hãy đọc trường hợp, quan sát các tranh dưới đây và trả lời câu hỏi:

Thầy Hồng hay chọn điệu dân ca Ví, Giặm Nghệ Tĩnh để biểu diễn ở các ngày lễ của trường, một số bạn trong lớp không thích và muốn Hồng chọn những bài hát hiện đại, sôi động. Hồng từ chối và giải thích: “Dân ca Ví, Giặm là sản phẩm đại diện, tiêu biểu cho gia tài văn hoá của vùng đất xứ Nghệ. Mình muốn giới thiệu loại hình dân ca độc đáo này với mọi người”.

Chú ơi, chúng cháu thấy mấy anh thanh niên đang vẽ lên bức tường ở đình làng mình ạ!

- a) Em hãy nêu những việc làm góp phần bảo tồn di sản văn hoá trong trường hợp và các bức tranh trên.
- b) Theo em, học sinh cần làm gì để góp phần giữ gìn, bảo vệ và phát triển di sản văn hoá ở Việt Nam?

1. Di sản văn hoá là những sản phẩm vật chất, tinh thần có giá trị lịch sử, văn hoá, khoa học, được lưu truyền từ thế hệ này qua thế hệ khác. Di sản văn hoá gồm di sản văn hoá vật thể (Thành nhà Hồ, Thánh địa Mỹ Sơn,...) và di sản văn hoá phi vật thể (Tín ngưỡng thờ cúng Hùng Vương, Mộc bản Triều Nguyễn, Nghệ thuật Đờn ca tài tử Nam Bộ,...).
2. Bảo tồn di sản văn hoá góp phần xây dựng nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc và làm phong phú kho tàng di sản văn hoá thế giới.
3. Pháp luật nước ta có những quy định cơ bản về quyền và nghĩa vụ của tổ chức, cá nhân đối với việc bảo vệ di sản văn hoá, thể hiện ở Luật Di sản văn hoá năm 2001 (sửa đổi, bổ sung năm 2009).
4. Học sinh có trách nhiệm: tìm hiểu, giới thiệu về các di sản văn hoá; giữ gìn các di sản văn hoá; đấu tranh ngăn chặn các hành vi vi phạm pháp luật về bảo tồn di sản văn hoá.

LUYỆN TẬP

1. Em đồng tình hay không đồng tình với ý kiến nào dưới đây? Vì sao?
  - a) Danh lam thắng cảnh nổi tiếng của đất nước được UNESCO công nhận mới được gọi là di sản văn hoá.
  - b) Phải bảo tồn cả di sản văn hoá vật thể và di sản văn hoá phi vật thể.
  - c) Chỉ cơ quan nhà nước có thẩm quyền mới có thể bảo vệ được các di sản văn hoá.
  - d) Việc giữ gìn, bảo tồn các di sản văn hoá góp phần phát triển nền văn hoá Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc.
  - e) Chỉ nên bảo vệ di tích lịch sử – văn hoá đã được Nhà nước xếp hạng.

2. Em hãy nhận xét các hành vi dưới đây:

- a) Mỗi khi đi tham quan các di tích lịch sử, H thường khắc tên mình lên tượng đài, bức tượng, thân cây,... để đánh dấu những nơi mình đã tới.
- b) T nhắc nhở các bạn trong xóm không nên chăn thả gia súc trong khu di tích lịch sử.
- c) Cuối tuần, M thường rủ các bạn tới nhà bác K – một nghệ nhân hát chèo – để học hát.
- d) N tích cực học ngoại ngữ để có thể giới thiệu về những danh lam thắng cảnh của quê hương mình với du khách nước ngoài.

3. Xử lí tình huống:

- a) Trên đường đi học về, Q và H phát hiện mấy thanh niên lấy trộm cổ vật trong ngôi chùa của làng. Q rủ H đi báo công an nhưng H từ chối và nói: “Việc đó nguy hiểm lắm, nếu họ biết mình tố cáo sẽ trả thù chúng mình đấy!”.

Nếu là Q, em sẽ làm gì?

- b) Khi vào chùa cùng bà, C thấy một số bạn gõ chuông, xoa tay lên các bức tượng Phật để cầu may.

Nếu là C, em sẽ làm gì?

4. Địa phương nơi em sinh sống có di sản văn hoá nào? Em đã làm gì để bảo vệ di sản văn hoá đó?

VẬN DỤNG

- 1. Em cùng các bạn trong nhóm tìm hiểu, sưu tầm tranh, ảnh, tư liệu về các di sản văn hoá của địa phương,... sau đó, thiết kế thành một tờ báo tường và thuyết trình về ý nghĩa của các di sản văn hoá đó.
- 2. Em hãy lập và thực hiện kế hoạch bảo vệ một di sản ở địa phương em theo bảng gợi ý sau:

Tên di sản	Biện pháp bảo vệ	Thời gian thực hiện	Kết quả
//////	//////	//////	//////

ỨNG PHÓ VỚI TÂM LÝ CĂNG THẲNG

MỤC TIÊU:

- Nêu được các tình huống thường gây căng thẳng.
- Nhận biết được biểu hiện của cơ thể khi bị căng thẳng.
- Nêu được nguyên nhân và ảnh hưởng của căng thẳng.
- Nêu được cách ứng phó tích cực khi căng thẳng.
- Thực hành được cách ứng phó tích cực khi căng thẳng.

MỞ ĐẦU

Trong cuộc sống, mỗi chúng ta đều có thể gặp phải những tình huống gây ra tâm lý căng thẳng, ảnh hưởng tiêu cực đến cơ thể và tinh thần. Tuy nhiên, nếu biết cách ứng phó, chúng ta sẽ vượt qua được và trưởng thành, vững vàng hơn.

Em hãy chia sẻ về một lần em bị căng thẳng. Khi đó, em đã làm gì?

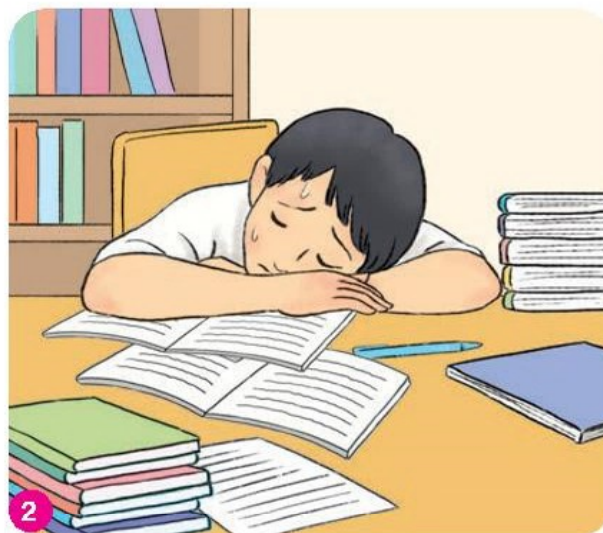

KHÁM PHÁ

1. Các tình huống gây căng thẳng và biểu hiện của cơ thể khi bị căng thẳng

• Các tình huống gây căng thẳng

Em hãy quan sát các tranh dưới đây và trả lời câu hỏi:

- a) Em hãy nêu những tình huống gây căng thẳng cho các bạn trong mỗi bức tranh trên.
- b) Theo em, ngoài các tình huống đã nêu, còn có những tình huống nào khác gây tâm lí căng thẳng cho học sinh?

• Biểu hiện của cơ thể khi bị căng thẳng

Em hãy quan sát các bức tranh dưới đây, nhớ lại những trải nghiệm của bản thân và trả lời câu hỏi:

- a) Em hãy nêu biểu hiện của cơ thể khi gặp tâm lí căng thẳng được mô tả trong mỗi bức tranh.
- b) Ngoài ra, cơ thể thường có biểu hiện gì khi bị căng thẳng?
- c) Em hãy xếp các biểu hiện của cơ thể khi bị căng thẳng vào một trong bốn nhóm: (1) Thể chất, (2) Tinh thần, (3) Hành vi, (4) Cảm xúc.

2. Nguyên nhân và ảnh hưởng của tâm lí căng thẳng

Em hãy đọc các tình huống dưới đây và trả lời câu hỏi:

❶ Ngoài việc học ở trường, T thường phải đi học thêm ở trung tâm. Chỉ riêng việc di chuyển đã khiến T thấy mệt mỏi. Kì kiểm tra tới, lượng kiến thức cần ôn tập nhiều hơn khiến T càng căng thẳng, lo sợ. Tình trạng này kéo dài làm bạn thường xuyên thấy đau đầu, chán ăn, mất ngủ và kết quả học tập giảm sút.

❷ Gần đây, A nhận được nhiều tin nhắn với những lời lẽ thiếu văn hoá và đề nghị khiếm nhã từ một người lạ mặt làm bạn thấy hoang mang, lo sợ, mất tập trung vào việc học tập. Hàng trăm câu hỏi cứ hiện lên trong đầu: “Họ nhắn tin cho mình với mục đích gì?”, “Tại sao họ lại biết tên trường và lớp học của mình?”,... khiến cho A thường mất ngủ, giật mình, mơ thấy ác mộng và cảm thấy sợ hãi mỗi khi đến trường.

❸ N là học sinh giỏi Toán của lớp. Trong giờ kiểm tra, có bạn muốn chép bài của N, N không đồng ý vì như vậy là vi phạm quy chế kiểm tra. Trên đường về nhà, N đã bị bạn đó cùng một nhóm đi cùng dọa nạt và đánh. N rất sợ hãi, không dám đến trường vì sợ lại bị bạn đánh.

❹ Nhìn bề ngoài, M rất hạnh phúc vì là học sinh giỏi của lớp, có nhiều tài lẻ, lại được bố mẹ quan tâm. Tuy nhiên, bạn cảm thấy rất mệt mỏi vì phải chạy đua với thời gian mỗi ngày để học ở trường, học ngoại khoá, học ở nhà. M luôn phải gồng mình để có thể đáp ứng với nhịp độ ấy. Thêm nữa, thời gian gần đây, bạn còn bị phân tâm bởi những thay đổi về thể chất, tâm lí của tuổi dậy thì. Trong khi đó, bố mẹ luôn kì vọng bạn đạt thành tích học tập tốt. Kì kiểm tra đang tới khiến M càng cảm thấy áp lực. Bạn thu mình, không muốn tiếp xúc với ai, có lúc lại cáu gắt, tranh cãi với bố mẹ, quát mắng em vô cớ.

- a) Em hãy nêu nguyên nhân gây ra tâm lí căng thẳng và ảnh hưởng của tâm lí đó đến các bạn trong các trường hợp trên.
- b) Theo em, còn có những nguyên nhân nào khác thường gây ra tâm lí căng thẳng cho học sinh? Những nguyên nhân đó ảnh hưởng như thế nào đến cuộc sống và việc học tập của học sinh?

3. Cách ứng phó tích cực khi căng thẳng

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

❶ Hải chuẩn bị thi hùng biện trước toàn trường nên cảm thấy rất lo lắng, hồi hộp. Trước khi thi, Hải đã dành thời gian hít thở sâu và tự nhủ: “Mình sẽ làm tốt thôi, mình đã luyện tập rất nhiều rồi!”. Cuối cùng, Hải đã có phần thi rất ấn tượng và nhận được kết quả tốt.

Tự tin vào chính mình.

❷ Mai không cẩn thận nên đã làm mất chiếc đồng hồ đeo tay. Bạn rất lo bố mẹ biết sẽ trách phạt. Càng nghĩ, Mai lại càng thấy căng thẳng. Bạn quyết định chạy thể dục vòng quanh khu nhà. Dần dần, Mai thấy bình tĩnh và đầu óc tỉnh táo hơn. Về nhà, bạn đã dũng cảm nhận lỗi với bố mẹ và hứa sẽ cẩn thận hơn trong việc bảo quản đồ dùng.

Mình cần chạy bộ một lúc để bình tĩnh lại.

❸ Tuấn vốn là học sinh giỏi, là niềm tự hào của bố mẹ. Khi biết kết quả kiểm tra của mình không tốt, Tuấn rất buồn và luôn tự trách bản thân đã không cẩn thận. Bạn thấy căng thẳng vì sợ bố mẹ biết chuyện sẽ thất vọng về mình. Bình tĩnh lại, Tuấn nghĩ ai cũng có thể mắc sai lầm, vẫn còn có những bài kiểm tra tiếp theo, chỉ cần mình cố gắng thì sẽ có kết quả tốt. Nghĩ vậy, Tuấn thấy bình tĩnh hơn, bạn nói thật với bố mẹ về kết quả bài kiểm tra của mình và lập kế hoạch học tập cho học kì mới với quyết tâm đạt kết quả tốt hơn.

Lần sau mình sẽ làm tốt hơn!

➔ **Mấy tuần nay, Hà cảm thấy sợ hãi vì những tin nhắn đe dọa, nói xấu mình trên mạng xã hội. Cảm thấy quá sức chịu đựng, bạn đã nhờ mẹ giúp đỡ. Mẹ an ủi, trấn an tinh thần và giúp Hà tìm hiểu nguyên nhân. Mẹ cũng nói chuyện với cô giáo chủ nhiệm để giúp bạn cảm thấy an toàn khi ở trên lớp. Dần dần, Hà đã ổn định tâm lí trở lại.**

Mẹ giúp con chặn những tin nhắn này với ạ.

?

- a) Cách ứng phó của các bạn trong từng tình huống căng thẳng như thế nào? Kết quả ra sao?
- b) Em hãy kể thêm những cách khác để ứng phó tích cực với tình huống căng thẳng.

KẾT NỐI TRI THỨC VỚI CUỘC SỐNG

1. Căng thẳng tâm lí là tình trạng mà con người cảm thấy khi phải chịu áp lực về tinh thần, thể chất. Những người trải qua mức độ căng thẳng tâm lí cao hoặc căng thẳng trong một thời gian dài có thể gặp các vấn đề về sức khỏe tinh thần và thể chất. Các tình huống thường gây căng thẳng như: bị tẩy chay, bị bắt nạt, thay đổi chỗ ở, áp lực học tập, thay đổi cơ thể, sức khỏe có vấn đề,...
2. Một số biểu hiện của cơ thể khi bị căng thẳng: mệt mỏi, chán ăn, khó ngủ, đau đầu, tim đập nhanh, hoa mắt, chóng mặt, đổ mồ hôi, đau bụng,...
3. Nguyên nhân gây ra căng thẳng có thể đến từ những tác động bên ngoài như: áp lực học tập, các mối quan hệ bạn bè, kì vọng của gia đình,... hoặc có thể xuất phát từ chính bản thân như: tâm lí tự ti, suy nghĩ tiêu cực, lo lắng thái quá, các vấn đề về sức khỏe,...

4. Tâm lí căng thẳng gây ảnh hưởng tiêu cực đến việc học tập, cuộc sống hằng ngày và sự phát triển của cơ thể: kết quả học tập giảm sút, mất tập trung, đau nhức cơ thể, suy giảm trí nhớ, cáu gắt, bạo lực,... và có thể ảnh hưởng tiêu cực đến các mối quan hệ trong cuộc sống.
5. Khi bị căng thẳng, em cần nhận diện được những biểu hiện cơ thể và cảm xúc của bản thân; tìm hiểu nguyên nhân gây ra căng thẳng, sau đó có cách ứng phó tích cực. Một số cách ứng phó tích cực khi bị căng thẳng là: đổi mới và suy nghĩ tích cực, vận động thể chất, tập trung vào hơi thở, yêu thương bản thân,... Khi cảm thấy quá căng thẳng hay mối lo quá lớn không thể tự mình xử lí được, hãy tìm kiếm sự giúp đỡ từ những người đáng tin cậy như người thân, thầy cô, bạn bè,...

LUYỆN TẬP

1. Em cùng các bạn tham gia trò chơi “Tiếp sức”: Kể về những tình huống gây căng thẳng cho học sinh trong cuộc sống. Các thành viên của mỗi đội lần lượt lên kể, nhóm nào kể được nhiều tình huống hơn trong cùng một khoảng thời gian sẽ thắng cuộc.
2. Hãy viết lại những suy nghĩ, lời nói tiêu cực sau đây thành những suy nghĩ, lời nói tích cực:
  - a) Mình không thể chấp nhận được lỗi lầm đó.
  - b) Chẳng ai quan tâm đến mình.
  - c) Bạn bè không thích chơi với mình.
  - d) Mình làm gì cũng thất bại.
  - e) Mình học thế này thì sẽ thi trượt mất.

3. Tập thở:

Khi căng thẳng, sợ hãi, em có thể tập trung vào hơi thở của mình để giúp bản thân bình tĩnh lại và xử lí tình huống một cách tỉnh táo.

Em hãy ghi lại cảm xúc, cảm nhận cơ thể của mình trước và sau khi thực hiện bài tập này.

- Ngồi trên ghế, thẳng lưng, thả lỏng cơ bắp, hai bàn chân vuông góc đặt trên mặt đất, tay đặt trên đùi.

- Hít vào bằng mũi tối đa để mở rộng lồng ngực, sau đó thở ra từ từ bằng miệng, môi chúm lại, giống như thổi sáo.
- Hít vào nhẹ nhàng và đếm trong đầu chậm 1, 2, đến 2 thì thở ra, đếm trong đầu chậm 1, 2, 3, 4. Có nghĩa là thời gian thở ra dài gấp đôi so với thời gian hít vào.
- Khi hít thở, không cần gắng sức quá nhiều mà chỉ cần hít sâu vừa sức và thở ra vừa sức.
- Lặp đi lặp lại như vậy trong khoảng thời gian 3 đến 5 phút.

4. Đọc trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

- a) Gần đến kì kiểm tra, N thấy quá nhiều bài tập mà không có đủ thời gian để hoàn thành nên rất căng thẳng. Bạn thấy lo âu, đau đầu, mất ngủ. Tình trạng này kéo dài khiến cơ thể N bị suy nhược.
- b) Bố mẹ M dạo này hay cãi vã, bất hoà, có lúc M còn nghe bố mẹ nói sẽ li hôn. M cảm thấy rất buồn, lo sợ và bất an, không biết gia đình mình sẽ ra sao, hai anh em sẽ thế nào. Mỗi khi như vậy, M lại vùi đầu vào xem phim hoặc chơi trò chơi điện tử để né tránh cảm xúc của mình, khiến kết quả học tập sa sút.
- *Biểu hiện nào cho thấy hai bạn N và M đang bị căng thẳng?*
  - *Nguyên nhân gây căng thẳng cho các bạn là gì? Nêu hậu quả của sự căng thẳng đó.*
  - *Theo em, N và M nên làm gì để thoát khỏi trường hợp đó?*

VẬN DỤNG

1. Em hãy viết lại những tình huống thường gây căng thẳng cho bản thân, từ đó tìm ra nguyên nhân, lập kế hoạch phòng tránh để không bị rơi vào những tình huống này và cách ứng phó tích cực nếu vẫn gặp những tình huống đó.

Tình huống gây căng thẳng	Nguyên nhân	Cách phòng tránh	Cách ứng phó tích cực
//////	//////	//////	//////

2. Em hãy cùng các bạn trong nhóm xây dựng và biểu diễn một vở kịch ngắn về tâm lí căng thẳng của học sinh và cách ứng phó tích cực với tâm lí căng thẳng.

MỤC TIÊU:

- Nêu được các biểu hiện của bạo lực học đường; nguyên nhân và tác hại của bạo lực học đường.
- Nêu được một số quy định cơ bản của pháp luật liên quan đến phòng, chống bạo lực học đường.
- Biết cách ứng phó trước, trong và sau khi bị bạo lực học đường.
- Tham gia các hoạt động tuyên truyền phòng, chống bạo lực học đường do nhà trường, địa phương tổ chức.
- Phê phán, đấu tranh với những hành vi bạo lực học đường; sống tự chủ, không để bị lôi kéo tham gia bạo lực học đường.

MỞ ĐẦU

Bạo lực học đường là một vấn đề nan giải gây nên những tác hại nghiêm trọng về nhiều mặt. Việc phòng, chống bạo lực học đường cần có sự chung tay, góp sức của toàn xã hội, trong đó, học sinh giữ vai trò chủ yếu. Các em cần có những kiến thức và kỹ năng cần thiết trong việc ứng phó với bạo lực học đường để đảm bảo an toàn cho bản thân và những người xung quanh.

Hãy kể lại một hành vi bạo lực học đường mà em đã gặp phải hoặc chứng kiến. Em có suy nghĩ và cảm nhận gì về hành vi đó?

KHÁM PHÁ

1. Biểu hiện, nguyên nhân và tác hại của bạo lực học đường

Em hãy đọc các thông tin, trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

Bạo lực học đường là hành vi hành hạ, ngược đãi, đánh đập; xâm hại thân thể, sức khỏe; lăng mạ, xúc phạm danh dự, nhân phẩm; cô lập, xua đuổi và các hành vi cố ý khác gây tổn hại về thể chất, tinh thần của người học xảy ra trong cơ sở giáo dục hoặc lớp học độc lập (khoản 5, Điều 2 Nghị định số 80/2017/NĐ-CP).

❶ Bố mẹ C thường xuyên vắng nhà vì công việc bận rộn. Do thiếu sự quan tâm, dạy dỗ của gia đình nên C kết bạn với các đối tượng xấu và nhiều lần tụ tập gây gỗ đánh nhau. Một lần, C cho rằng bạn học cùng lớp nói xấu mình nên đã dẫn người chặn đường đánh khiến bạn đó bị thương. Sau đó, C đã bị nhà trường kỉ luật.

② Do xảy ra mâu thuẫn trên mạng xã hội nên H bị một số bạn cùng lớp cô lập, nói xấu, ghép ảnh chế giễu. Sự việc kéo dài khiến H cảm thấy rất tự ti và ngại tiếp xúc với mọi người xung quanh. Thấy con gái có những dấu hiệu bất thường về tâm lí, bố mẹ đã đưa H tới gặp bác sĩ tâm lí để được hỗ trợ. Qua tìm hiểu và đánh giá, bác sĩ phát hiện H có dấu hiệu bị trầm cảm, khủng hoảng tâm lí, nếu không được can thiệp kịp thời có thể dẫn đến những hậu quả nghiêm trọng.

③ Q và bạn nữ đứng nói chuyện thì N trông thấy và buông lời trêu chọc. Nghĩ N cố tình làm mình xấu mặt, Q đã đánh N để lấy lại thể diện. Sau đó, Q và N phải chịu kỉ luật của nhà trường.

?

- Bạo lực học đường là gì? Hãy nêu các biểu hiện của bạo lực học đường trong các trường hợp trên. Theo em, còn có những biểu hiện nào khác của bạo lực học đường?
- Hãy nêu những nguyên nhân của bạo lực học đường trong các trường hợp trên. Theo em, bạo lực học đường còn do những nguyên nhân nào khác?
- Trong các trường hợp trên, các bạn C, H, Q, N đã phải chịu những hậu quả gì? Em hãy liệt kê những tác hại của bạo lực học đường theo gợi ý dưới đây:

Tác hại của bạo lực học đường	
Đối với học sinh	////
Đối với gia đình	////
Đối với nhà trường và xã hội	////

2. Cách ứng phó với bạo lực học đường

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

• Trước khi xảy ra bạo lực học đường

① Gần đây, thấy mấy chị học khoá trên thường qua nhìn ngó, thì thầm to nhỏ, lườm nguýt và tỏ thái độ khó chịu với mình, V cảm thấy rất lo lắng và không dám đi đâu một mình. V đã chia sẻ lại sự việc với mẹ và được mẹ đưa đến gặp cô giáo chủ nhiệm để nhờ cô giúp đỡ.

② Giờ ra chơi, Th và các bạn ra sân trường đá cầu. Khi giờ chân đón cầu, Th vô tình đá trúng người một bạn cùng trường đang đi ngang qua và bị bạn này mắng, dọa đánh. Thấy bạn tỏ thái độ hung hăng, gay gắt, Th liền nhẹ nhàng nhận sai và xin lỗi bạn. Bạn đó thấy vậy liền bỏ đi.

- Trong những trường hợp trên, các bạn đã làm gì để phòng tránh bạo lực học đường?
- Theo em, học sinh cần làm gì để phòng tránh bạo lực học đường?

• Khi xảy ra bạo lực học đường

❶ Tan học, T bị một nhóm học sinh cùng trường chặn đánh và yêu cầu giao nộp điện thoại. Thấy nhóm học sinh đó quá hung hăng, T tỏ thái độ nghe lời và lấy điện thoại của mình đưa cho chúng. Sau đó, lợi dụng lúc sơ hở, T đã bỏ chạy về phía một người đi đường và kêu cứu để nhờ giúp đỡ.

❷ Giờ ra chơi, B phát hiện một số bạn trong lớp đang chuyền tay nhau ảnh ghép của mình và thì thầm to nhỏ chê bai, chế giễu. Nhìn thấy nội dung thô tục của những tấm ảnh, B rất sốc. Ngay lập tức, B đi tìm cô giáo chủ nhiệm để nhờ cô giúp đỡ.

- Em hãy nhận xét cách ứng phó của T và B trong các trường hợp trên.
- Theo em, học sinh nên làm gì và không nên làm gì khi xảy ra bạo lực học đường? Liệt kê theo gợi ý dưới đây:

Nên làm	Không nên làm
////	////

• Sau khi xảy ra bạo lực học đường

❶ Khi tham gia hoạt động ngoại khoá, A bị một nhóm bạn nam trong lớp trêu ghẹo và có những hành vi đụng chạm vào cơ thể. Sự việc đó khiến A vô cùng xấu hổ, sợ hãi. Sau khi suy nghĩ, A quyết định báo cáo sự việc với cô giáo chủ nhiệm để tố cáo hành vi của nhóm bạn.

② Do có mâu thuẫn trong lúc đá bóng nên M bị một nhóm học sinh nam cùng trường chặn đường và đánh đập. Lo sợ bị các đối tượng này trả thù nên M không dám kể lại sự việc với bố mẹ và thầy cô. M tự mua thuốc rồi đến nhà K để nhờ xử lí vết thương. Thấy cơ thể M có nhiều thương tích, K vô cùng lo lắng nên đã thuyết phục bạn nói với bố mẹ đưa tới bệnh viện chữa trị và khuyên M trình báo sự việc với cơ quan công an để được can thiệp giải quyết.

?

- a) Em hãy nhận xét cách ứng phó của các bạn trong những trường hợp trên.
- b) Theo em, sau khi xảy ra bạo lực học đường, học sinh nên làm gì và không nên làm gì? Vì sao?

3. Một số quy định cơ bản của pháp luật về phòng, chống bạo lực học đường

• Nghị định số 80/2017/NĐ-CP của Chính phủ quy định về môi trường giáo dục an toàn, lành mạnh, thân thiện, phòng, chống bạo lực học đường (trích)

Điều 6. Phòng, chống bạo lực học đường

1. Biện pháp phòng ngừa bạo lực học đường:

[...] b) Giáo dục, trang bị kiến thức, kĩ năng về phòng, chống xâm hại người học; phòng, chống bạo lực học đường; bạo lực trẻ em trên môi trường mạng cho người học, cán bộ quản lí, nhà giáo, nhân viên của cơ sở giáo dục và gia đình người học; giáo dục, tư vấn kiến thức, kĩ năng tự bảo vệ cho người học;

2. Biện pháp hỗ trợ người học có nguy cơ bị bạo lực học đường:

- a) Phát hiện kịp thời người học có hành vi gây gổ, có nguy cơ gây bạo lực học đường, người học có nguy cơ bị bạo lực học đường.
- c) Thực hiện tham vấn, tư vấn cho người học có nguy cơ bị bạo lực và gây ra bạo lực nhằm ngăn chặn, loại bỏ nguy cơ xảy ra bạo lực.

• Bộ luật Dân sự năm 2015 (trích)

Điều 586. Năng lực chịu trách nhiệm bồi thường thiệt hại của cá nhân

[...] 2. Người chưa đủ mười lăm tuổi gây thiệt hại mà còn cha, mẹ thì cha, mẹ phải bồi thường toàn bộ thiệt hại; nếu tài sản của cha, mẹ không đủ để bồi thường mà con chưa thành niên gây thiệt hại có tài sản riêng thì lấy tài sản đó để bồi thường phần còn thiếu [...]

?

- a) Ở trường hợp 2 trong nội dung cách ứng phó sau khi xảy ra bạo lực học đường (mục 2), các học sinh nam đánh bạn M như vậy có vi phạm quy định của pháp luật về phòng, chống bạo lực học đường không? Vì sao?
- b) Em hãy nêu thêm một số quy định cơ bản của pháp luật về phòng, chống bạo lực học đường mà em biết.

1. Bạo lực học đường có nhiều biểu hiện như: đánh đập, ngược đãi, chê bai, lăng mạ, chửi bới, đe dọa, khủng bố, cô lập, lan truyền những thông tin sai sự thật về người học,... xảy ra trong cơ sở giáo dục.

Nguyên nhân của bạo lực học đường: do đặc điểm tâm, sinh lí của lứa tuổi học sinh; do thiếu kiến thức, thiếu kĩ năng sống; do ảnh hưởng từ môi trường gia đình, môi trường xã hội không lành mạnh; do sự thiếu quan tâm từ cơ sở giáo dục;...

Bạo lực học đường gây ra nhiều tác hại đối với học sinh, gia đình, nhà trường và xã hội.

2. Cách ứng phó với bạo lực học đường:

- Để phòng tránh bạo lực học đường, em cần kết bạn với những bạn tốt; trang bị cho bản thân những kiến thức, kĩ năng liên quan đến bạo lực học đường; thông báo cho giáo viên hoặc những người lớn đáng tin cậy khi phát hiện nguy cơ bạo lực học đường; rời khỏi những nơi có nguy cơ xảy ra bạo lực học đường;... Em cần tránh: kết bạn với những bạn xấu; tỏ thái độ tiêu cực với bạn bè; tụ tập ở những nơi có nguy cơ xảy ra bạo lực học đường;...

- Khi gặp bạo lực học đường, em cần phải bình tĩnh, kiềm chế các cảm xúc tiêu cực; chủ động nhờ người khác giúp đỡ; quan sát xung quanh để tìm đường thoát;... Em cần tránh: tỏ thái độ khiêu khích, thách thức; sử dụng hành vi bạo lực để đáp trả; kêu gọi bạn bè cùng tham gia bạo lực;...

- Để xử lí hậu quả của bạo lực học đường, em cần thông báo sự việc với bố mẹ, người thân, thầy cô, công an và nhờ họ hỗ trợ đảm bảo an toàn; nhờ sự trợ giúp từ các cơ sở chuyên môn như bệnh viện, phòng tư vấn tâm lí học đường,... Tránh giấu giếm, bao che, tự giải quyết bằng các biện pháp tiêu cực,...

3. Việc phòng, chống bạo lực học đường được quy định trong một số văn bản pháp luật như: Nghị định số 80/2017/NĐ-CP của Chính phủ; Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017); Bộ luật Dân sự năm 2015;...

LUYỆN TẬP

1. Em hãy cho biết các ý kiến dưới đây đúng hay sai. Vì sao?

a) Bạo lực học đường chỉ có một biểu hiện là đánh nhau.

b) Bạo lực học đường do nhiều nguyên nhân gây ra.

c) Bạo lực học đường chỉ gây ra tác hại về sức khoẻ thể chất.

d) Việc phòng, chống bạo lực học đường là trách nhiệm riêng của ngành Giáo dục.

2. Em có nhận xét gì về hành vi của các bạn dưới đây?
  - a) Một số bạn trong lớp thường xuyên trêu chọc, bắt nạt G vì G nhỏ bé và nhút nhát.
  - b) S kể với bố mẹ việc mình bị H trấn lột tiền dù H đe dọa không được kể với ai.
  - c) Thấy một bạn trong lớp bị đánh, Q vội lấy điện thoại ra quay phim để đăng lên mạng xã hội.
  - d) N muốn bỏ học vì bị nhiều bạn ở trường chế giễu.
3. Hãy đề xuất các biện pháp phù hợp để phòng tránh bạo lực học đường khi xuất hiện những tình huống sau:
  - a) Em nhận được tin nhắn hoặc thư đe dọa từ người khác.
  - b) Một người bạn đang có mâu thuẫn với em hẹn ở lại trường nói chuyện riêng sau buổi học.
  - c) Một nhóm học sinh cùng trường yêu cầu em tới chỗ vắng với thái độ khó chịu, đe dọa.
  - d) Em vô tình nghe thấy nhóm bạn nam cùng lớp bàn kế hoạch cuối buổi học chặn đường đánh một bạn lớp bên cạnh.
4. Đóng vai xử lý các tình huống dưới đây:
  - a) Giờ ra chơi, V nhìn thấy trong cặp sách của N có một cuốn nhật kí nên đã giật lấy. N đuổi theo yêu cầu V trả lại nhưng bạn không đồng ý mà còn mở cuốn nhật kí và đọc vài câu cho các bạn khác cùng nghe để trêu chọc N. N rất tức giận với hành vi của V nhưng không biết nên làm gì.
Nếu là N, em sẽ xử lý tình huống này như thế nào? Vì sao?
  - b) Biết tin Đ bị S bắt nạt nhiều lần, bạn thân của Đ là T vô cùng tức giận. T bày tỏ ý định sẽ rủ thêm bạn chặn đường dạy cho S một bài học.
Nếu biết sự việc đó, em sẽ nói gì với Đ và T?
  - c) Nhiều lần bị một số bạn trong trường trấn lột tiền ăn sáng nhưng D giấu không kể lại với gia đình.
Nếu là bạn thân của D, em sẽ nói gì với D?
5. Hãy chia sẻ những việc em đã làm để phòng, chống bạo lực học đường.

VẬN DỤNG

1. Em hãy tham gia các hoạt động tuyên truyền về phòng, chống bạo lực học đường do nhà trường, địa phương tổ chức và ghi lại cảm xúc, cách phòng, chống bạo lực học đường mà em rút ra được qua các hoạt động đó.
2. Em hãy thiết kế một khẩu hiệu hoặc vẽ một bức tranh để tuyên truyền về phòng, chống bạo lực học đường và thuyết minh về sản phẩm đó.

MỤC TIÊU:

- Nêu được ý nghĩa của việc quản lý tiền hiệu quả.
- Kể ra được một số nguyên tắc quản lý tiền có hiệu quả.
- Bước đầu quản lý được tiền và tạo nguồn thu nhập của cá nhân.

MỞ ĐẦU

Làm ra tiền đã khó nhưng quản lý chi tiêu, thực hành tiết kiệm còn khó hơn. Bởi vậy, mỗi chúng ta phải biết cách quản lý tiền để tự chủ trong cuộc sống và có nhiều cơ hội phát triển.

Giả định em đang có 200 000 đồng, hãy đưa ra phương án chi tiêu của mình với khoản tiền này và giải thích vì sao em lựa chọn như vậy.

KHÁM PHÁ

1. Ý nghĩa của việc quản lý tiền hiệu quả

Em hãy đọc trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

Năm lớp 7, Thuý được mẹ cho một khoản tiền nhỏ để dự phòng khi cần. Thuý tự nhủ phải giữ tiền cẩn thận và chỉ chi tiêu khi thật cần thiết. Thuý còn thu gom vỏ chai trong nhà bán lấy tiền, làm phụ giúp thêm bố mẹ ngoài giờ học nên thỉnh thoảng cũng được bố mẹ thưởng tiền. Nhờ biết quản lý tiền, Thuý ít khi phải xin thêm tiền từ bố mẹ. Thuý đã dành dụm đủ tiền để mua đồ dùng học tập, tặng em trai một bộ vợt cầu lông và đóng góp một phần nhỏ để ủng hộ đồng bào bị lũ lụt.

?

- a) Em có nhận xét gì về việc quản lý tiền của Thuý?
- b) Theo em, việc quản lý tiền hiệu quả có ý nghĩa gì trong cuộc sống?

2. Một số nguyên tắc quản lí tiền hiệu quả

Em hãy quan sát các hình ảnh, đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

• Sử dụng tiền hợp lí, hiệu quả

- **Chi tiêu có kế hoạch: chỉ mua những thứ thực sự cần và phù hợp với khả năng chi trả**

?

- Trong các sản phẩm trên, đâu là thứ em mong muốn có? Đâu là thứ em rất cần? Nếu chỉ có một số tiền có hạn không mua được tất cả những thứ em muốn thì em sẽ chọn mua những sản phẩm nào? Vì sao?
- Nếu chi tiêu tùy tiện, vượt quá mức cho phép sẽ dẫn đến hậu quả gì? Theo em, có cách nào để tránh việc chi tiêu quá mức?

– Chi vay tiền khi thực sự cần và phải trả đúng hạn

H và các bạn trong lớp xuống căng-tin của trường để ăn trưa. Vì quên tiền ở nhà, H hỏi vay tiền các bạn để mua đồ ăn nhưng không được. Thấy vậy, N lại gần đưa tiền cho bạn và nói:

- Sờ dĩ cậu khó vay tiền vì những lần vay trước cậu thường dùng tiền vay để chơi điện tử và ít khi trả đúng hạn. Khi thiếu tiền, mình có thể vay mượn người khác nhưng phải sử dụng tiền vay cho việc thực sự cần thiết và trả đúng hạn thì lần vay sau mới được tin tưởng bạn ạ!

H bối rối:

- Cảm ơn bạn. Mình sẽ rút kinh nghiệm.

?

- Vì sao H khó vay tiền của các bạn trong lớp?
- Theo em, khi vay mượn tiền cần chú ý điều gì? Vì sao?

• Đặt mục tiêu và thực hiện tiết kiệm tiền hiệu quả

– Đặt mục tiêu tiết kiệm tiền

Chị Hà: Chị vừa mua chiếc áo len này tặng bà.

Bình: Chị làm thế nào để có tiền vậy?

Chị Hà: Chị đặt mục tiêu tiết kiệm từ mấy tháng trước. Tiền mẹ cho để mua vở và nước uống, chị tiết kiệm bằng cách mang theo bình nước và sử dụng những quyển vở vẫn còn mới từ năm trước. Thế là mỗi ngày chị bỏ được một ít tiền vào hũ tiết kiệm, “tích tiểu thành đại” mà.

Bình: Em cũng muốn tiết kiệm được một khoản tiền riêng cho mình. Chắc em phải học theo chị thôi!

?

- Trong đoạn hội thoại trên, chị Hà đã đặt ra mục tiêu tiết kiệm tiền và thực hiện mục tiêu đó như thế nào?
- Em đã bao giờ đặt mục tiêu tiết kiệm tiền chưa? Nếu có, em đã thực hiện mục tiêu đó như thế nào?
- Hãy nêu lợi ích của việc đặt mục tiêu tiết kiệm tiền.

– Không lãng phí thức ăn, điện, nước,...

?

- Vì sao tiết kiệm thức ăn, điện, nước,... lại giúp chúng ta tiết kiệm được tiền? Nêu ý nghĩa của việc tiết kiệm thức ăn, điện, nước,... trong cuộc sống.
- Em hãy nêu cách tiết kiệm thức ăn, điện, nước,... mà em biết.

• Học cách kiếm tiền phù hợp

– Kiếm tiền bằng việc tái chế

Hằng là một cô bé khéo tay, hay làm, rất quan tâm đến việc tái chế rác thải để góp phần bảo vệ môi trường. Bạn thu gom vỏ chai lọ, que kem, giấy màu đã bỏ đi, lau rửa sạch sẽ, xếp gọn gàng. Những lúc rảnh rỗi, bạn mày mò cắt dán, trang trí thành những món quà lưu niệm như chậu hoa, lọ đựng bút, khung ảnh,... Những sản phẩm này được nhiều bạn yêu thích. Hằng rất vui vì công việc này giúp bạn có chút tiền nhỏ để chi tiêu, phụ giúp thêm bố mẹ và làm từ thiện,...

?

- a) Việc làm của Hằng đem lại lợi ích gì?
- b) Em hãy kể thêm những đồ vật khác có thể tái chế.

– Làm đồ thủ công để bán

?

- a) Em hãy kể tên các sản phẩm học sinh có thể tranh thủ thời gian rảnh, tự làm để bán lấy tiền trong các hình trên.
- b) Em hãy giới thiệu thêm những mặt hàng khác mà học sinh ở địa phương em có thể làm để bán.

– Làm phụ giúp bố mẹ

?

- a) Các bạn trong tranh đã làm những việc gì để có thu nhập cá nhân?
- b) Em hãy kể thêm những công việc học sinh có thể làm phụ giúp bố mẹ vào thời gian rảnh rỗi để có tiền.

– Nhờ bố mẹ gửi tiết kiệm ngân hàng để lấy tiền lãi khi có tiền nhàn rỗi

Nhà mình có thêm
10 triệu đồng tiền
lãi tiết kiệm đấy!

1

Tiền trong này chắc cũng
được vài triệu rồi, mẹ gửi
tiết kiệm giúp con nhé!

2

?

Theo em, gửi tiền vào ngân hàng mang lại ích lợi gì?

1. Quản lí tiền là biết sử dụng tiền hợp lí, có hiệu quả.
2. Quản lí tiền hiệu quả giúp em rèn luyện thói quen chi tiêu hợp lí, tiết kiệm, biết cách kiếm tiền phù hợp với khả năng của mình,... để tạo dựng được cuộc sống ổn định, tự chủ và không ngừng phát triển.
3. Để quản lí tiền hiệu quả, em cần: sử dụng tiền hợp lí; đặt mục tiêu và thực hiện tiết kiệm tiền; học cách kiếm tiền phù hợp.

LUYỆN TẬP

1. Em đồng tình hay không đồng tình với ý kiến nào dưới đây? Vì sao?
  - a) Học sinh nên tập trung vào học tập, không nên quan tâm đến tiền bạc.
  - b) Học sinh không nên giữ tiền vì không giữ được tiền cẩn thận và hay chi vào những việc không cần thiết.
  - c) Tiết kiệm tiền chỉ dành cho người thường chi tiêu quá nhiều.
  - d) Biết quản lí tiền sẽ có một cuộc sống đủ đầy.

2. Em có nhận xét gì về hành vi của các bạn dưới đây?
  - a) Cả tuần vừa rồi, K đều nhịn ăn sáng để dành tiền mua cuốn truyện yêu thích.
  - b) Ngay tuần đầu tiên, H đã dùng hết số tiền mẹ cho để chi tiêu trong cả tháng. Bạn hỏi xin thêm nhưng mẹ từ chối.
  - c) Tháng nào, Q cũng đặt ra mục tiêu tiết kiệm một khoản tiền nhất định.
  - d) B có thói quen ghi ra giấy những thứ cần mua trước khi đi chợ.
3. Xử lí tình huống:
  - a) M muốn mua một quả bóng đá giá 100 000 đồng nhưng chỉ có 40 000 đồng. M hỏi vay Q 60 000 đồng và hứa sẽ trả khi được mẹ cho tiền và sẽ cho Q chơi cùng.
Nếu là Q, em sẽ xử lí thế nào? Vì sao?
  - b) N vui mừng khoe với các bạn rằng mình vừa được thưởng 200 000 đồng vì thành tích học tập và tích cực phụ giúp mẹ ở xưởng may tuần vừa rồi. Thấy vậy, các bạn muốn N mua kem khảo cả nhóm. N lúng túng vì muốn dùng tiền để mua quà tặng bà ngoại và truyện tranh cho em gái.
Theo em, N nên xử sự thế nào?
4. Mẹ cho em 150 000 đồng để tổ chức sinh nhật cùng ba người bạn thân. Em sẽ sử dụng số tiền đó như thế nào để có buổi sinh nhật thật vui vẻ và tiết kiệm?

VẬN DỤNG

1. Em hãy cùng các bạn trong nhóm lập kế hoạch kinh doanh tại hội chợ do lớp tổ chức nhằm gây quỹ từ thiện theo gợi ý sau:
  - Chọn mặt hàng sẽ bán tại hội chợ:
    - + Liệt kê những món đồ ở nhà mà em và các bạn không cần dùng nữa như: sách, truyện, tạp chí, túi, ví, mũ/nón,... có thể mang đi bán.
    - + Lập danh sách một vài mặt hàng có thể mua để bán tại hội chợ (chú ý chọn mặt hàng nhiều người thích, chi ít tiền, khảo giá để mua được rẻ,...).
  - Phân công các thành viên trong nhóm chuẩn bị mua hàng, thu gom sản phẩm cần bán, hỗ trợ nhau để bán hàng.
  - Chuẩn bị gian hàng để bán hàng tiện lợi.
  - Đánh giá kết quả kinh doanh và rút ra bài học để lần sau kinh doanh hiệu quả hơn.
2. Em hãy lập kế hoạch thực hiện mục tiêu tiết kiệm một khoản tiền trong một thời gian nhất định theo gợi ý dưới đây và chia sẻ với bố mẹ và các bạn:
  - Xác định khoản tiền muốn tiết kiệm (ví dụ: 100 000 đồng hay 200 000 đồng,...)
  - Mục đích tiết kiệm: Em muốn có khoản tiền đó để làm gì?
  - Thời gian thực hiện (tuỳ theo khoản tiền dự định tiết kiệm để xác định thời gian thực hiện có thể là 1 tháng, 3 tháng,...).
  - Cách thực hiện: Dự kiến những cách sẽ thực hiện để có được khoản tiền đó.
  - Xây dựng kế hoạch thực hiện.

MỤC TIÊU:

- Nêu được khái niệm tệ nạn xã hội và các loại tệ nạn xã hội phổ biến.
- Giải thích được nguyên nhân, hậu quả của tệ nạn xã hội đối với bản thân, gia đình và xã hội.
- Nêu được một số quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội.
- Thực hiện tốt các quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội.
- Tham gia các hoạt động phòng, chống tệ nạn xã hội do nhà trường, địa phương tổ chức.
- Phê phán, đấu tranh với các tệ nạn xã hội và tuyên truyền, vận động mọi người tham gia các hoạt động phòng, chống tệ nạn xã hội.

MỞ ĐẦU

Tệ nạn xã hội với nhiều loại hình, biến tướng tinh vi, phức tạp mang lại hậu quả xấu cho gia đình, nhà trường, xã hội. Phòng, chống tệ nạn xã hội là trách nhiệm chung của tất cả mọi người, trong đó có học sinh. Việc nâng cao nhận thức và thực hiện trách nhiệm của bản thân trong phòng, chống tệ nạn xã hội sẽ góp phần xây dựng và phát triển đất nước tiến bộ, văn minh và giàu đẹp.

Theo em, học sinh dễ bị lôi kéo vào những tệ nạn xã hội nào nhất? Vì sao?

KHÁM PHÁ

1. Khái niệm và các loại tệ nạn xã hội phổ biến

Em hãy quan sát các tranh, đọc những trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

❶ Đội cảnh sát điều tra tội phạm về ma túy đã phát hiện bốn nam sinh đang tẩm ma túy vào thuốc lá để hút. Lực lượng công an đã tiến hành thu giữ tang vật, tạm giữ các đối tượng để xử lý theo quy định của pháp luật.

❷ Thanh tra sở thông tin và truyền thông phối hợp cùng công an tỉnh lập biên bản và xử phạt bà H về việc đăng tải clip trên mạng có nội dung mê tín dị đoan, sai lệch chuẩn mực xã hội, vi phạm quy định pháp luật.

?

- Nhận xét về hành vi sai trái trong những bức tranh và các trường hợp trên. Nêu hậu quả của những hành vi đó.
- Theo em, tệ nạn xã hội là gì?
- Hãy kể tên các loại tệ nạn xã hội phổ biến hiện nay.

2. Nguyên nhân và hậu quả của tệ nạn xã hội

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

❶ Nghe một số thanh niên kể về ma túy đá, S tò mò và quyết định dùng thử để xem cảm giác thế nào. Sau nhiều lần sử dụng, S trở nên gầy gò, dáng đi xiêu vẹo, khả năng tập trung suy giảm và thường xuyên xuất hiện ảo giác. Một lần, S bỗng có những hành vi kích động, liên tục la hét và cầm hung khí tấn công mọi người xung quanh nên đã bị cơ quan công an bắt giữ.

❷ Bà Y không có việc làm ổn định, bản tính lười biếng nhưng rất có tài ăn nói. Không muốn lao động vất vả, bà tung tin mình được thánh nhập, có khả năng tiên đoán trước tương lai. Do tin tưởng mù quáng, nhiều người đã đến nhờ bà xem bói, cúng tế linh đình gây lãng phí tiền bạc, mất an ninh, trật tự,...

③ Nhận được tin nhắn trúng thưởng 100 000 000 đồng qua hình thức bốc thăm ngẫu nhiên số điện thoại khách hàng, N vội điền thông tin cá nhân, số tài khoản, mật khẩu để nhận thưởng. Sau khi thực hiện, toàn bộ số tiền trong tài khoản của N bị chiếm đoạt. Công an đã vào cuộc điều tra và bắt được đường dây lừa đảo.

?

- Em hãy nêu nguyên nhân, hậu quả của những tệ nạn xã hội trong các trường hợp trên.
- Kể thêm những hậu quả của tệ nạn xã hội mà em biết theo gợi ý dưới đây:

Tệ nạn xã hội	Hậu quả		
	Đối với bản thân	Đối với gia đình	Đối với xã hội
////	////	////	////

3. Một số quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội

• Luật Phòng, chống ma túy năm 2021 (trích)

Điều 5. Các hành vi bị nghiêm cấm

- Trồng cây có chứa chất ma túy, hướng dẫn trồng cây có chứa chất ma túy.
- Nghiên cứu, giám định, kiểm nghiệm, kiểm định, sản xuất, tàng trữ, vận chuyển, bảo quản, tồn trữ, mua bán, phân phối, xử lý, trao đổi, xuất khẩu, nhập khẩu, tạm nhập, tái xuất, tạm xuất, tái nhập, quá cảnh trái phép chất ma túy, tiền chất, thuốc gây nghiện, thuốc hướng thần, thuốc tiền chất, nguyên liệu làm thuốc là dược chất gây nghiện, dược chất hướng thần, tiền chất dùng làm thuốc, thuốc thú y có chứa chất ma túy, tiền chất. [...]
- Sử dụng, tổ chức sử dụng trái phép chất ma túy; cưỡng bức, lôi kéo người khác sử dụng trái phép chất ma túy; chứa chấp, hỗ trợ việc sử dụng trái phép chất ma túy.
- Sản xuất, tàng trữ, vận chuyển, mua bán phương tiện, dụng cụ dùng vào việc sản xuất hoặc sử dụng trái phép chất ma túy. [...]

• Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017) (trích)

Điều 251. Tội mua bán trái phép chất ma túy

- Người nào mua bán trái phép chất ma túy, thì bị phạt tù từ 02 năm đến 07 năm. [...]

Điều 255. Tội tổ chức sử dụng trái phép chất ma túy

- Người nào tổ chức sử dụng trái phép chất ma túy dưới bất kì hình thức nào, thì bị phạt tù từ 02 năm đến 07 năm. [...]

Điều 320. Tội hành nghề mê tín, dị đoan

1. Người nào dùng bói toán, đồng bóng hoặc các hình thức mê tín, dị đoan khác đã bị xử phạt vi phạm hành chính về hành vi này hoặc đã bị kết án về tội này, chưa được xoá án tích mà còn vi phạm, thì bị phạt tiền từ 10 000 000 đồng đến 100 000 000 đồng, phạt cải tạo không giam giữ đến 03 năm hoặc phạt tù từ 06 tháng đến 03 năm. [...]

Điều 321. Tội đánh bạc

1. Người nào đánh bạc trái phép dưới bất kỳ hình thức nào được thua bằng tiền hay hiện vật trị giá từ 5 000 000 đồng đến dưới 50 000 000 đồng hoặc dưới 5 000 000 đồng, đã bị xử phạt vi phạm hành chính về hành vi này hoặc hành vi quy định tại Điều 322 của Bộ luật này hoặc đã bị kết án về tội này hoặc tội quy định tại Điều 322 của Bộ luật này, chưa được xoá án tích mà còn vi phạm, thì bị phạt tiền từ 20 000 000 đồng đến 100 000 000 đồng, phạt cải tạo không giam giữ đến 03 năm hoặc phạt tù từ 06 tháng đến 03 năm.

?

- a) Em hãy cho biết hành vi tẩm ma túy vào thuốc lá để hút của các học sinh ở trường hợp 1 (mục 1) có vi phạm quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội không. Vì sao?
- b) Em hãy nêu một số quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội.

4. Trách nhiệm của học sinh trong phòng, chống tệ nạn xã hội

Em hãy quan sát các tranh dưới đây và trả lời câu hỏi:

?

- Trong những bức tranh trên, các bạn đã làm gì để phòng, chống tệ nạn xã hội?
- Em hãy kể thêm những việc học sinh cần làm để phòng, chống tệ nạn xã hội.

- Tệ nạn xã hội là những hành vi sai lệch chuẩn mực xã hội, vi phạm đạo đức và pháp luật mang tính phổ biến, gây hậu quả xấu về mọi mặt đối với đời sống xã hội. Có nhiều loại tệ nạn xã hội như: ma túy, mại dâm, cờ bạc, mê tín dị đoan, nghiện rượu, bia,...

Nguyên nhân của tệ nạn xã hội: do thiếu kiến thức, thiếu kĩ năng sống; do lười lao động, ham chơi, đua đòi, thích hưởng thụ; do ảnh hưởng của môi trường gia đình, môi trường xã hội tiêu cực;...

Tệ nạn xã hội gây ra những hậu quả tiêu cực về sức khỏe, tâm lí, tính mạng, kinh tế của bản thân và gia đình; gây rối loạn trật tự xã hội; cản trở sự phát triển của đất nước;...

- Việc phòng, chống tệ nạn xã hội được Nhà nước ta quy định trong một số văn bản luật như Bộ luật Hình sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2017), Luật Phòng, chống ma túy năm 2021,... Pháp luật Việt Nam nghiêm cấm tham gia dưới mọi hình thức vào các tệ nạn xã hội ma túy, mại dâm, cờ bạc, mê tín dị đoan,... Hành vi vi phạm quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội sẽ bị xử lí theo nhiều hình thức như: cảnh cáo, xử phạt hành chính, phạt tù, tử hình,... tùy thuộc vào mức độ và tính chất vi phạm.
- Trách nhiệm của học sinh trong phòng, chống tệ nạn xã hội:
  - Chăm chỉ học tập, rèn luyện, nâng cao nhận thức, bổ sung kĩ năng, xây dựng lối sống giản dị, lành mạnh.
  - Tuân thủ và tuyên truyền phổ biến các quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội.
  - Phê phán, tố cáo các hành vi vi phạm quy định của pháp luật về phòng, chống tệ nạn xã hội.
  - Tích cực tham gia các hoạt động phòng, chống tệ nạn xã hội ở nhà trường và địa phương.

LUYỆN TẬP

1. Em đồng tình hay không đồng tình với ý kiến nào dưới đây? Vì sao?
  - a) Những người mắc tệ nạn xã hội đều là người xấu.
  - b) Trẻ em mắc vào tệ nạn xã hội sẽ ảnh hưởng không tốt đến tương lai của bản thân.
  - c) Phòng, chống tệ nạn xã hội là trách nhiệm của riêng cơ quan công an.
2. Em đồng tình hay không đồng tình với hành vi nào dưới đây? Vì sao?
  - a) Lừa các bạn trong lớp cá cược bóng đá, ai thua thì sẽ phải bỏ tiền mua đồ ăn sáng cho những người thắng.
  - b) Bà N dùng bánh kẹo để dụ dỗ trẻ em vận chuyển ma túy hộ mình.
  - c) H kiên quyết từ chối khi được các bạn cùng lớp rủ đi xem bói.
3. Xử lý tình huống:
  - a) Thời gian gần đây, trong bản của A có một số trẻ nhỏ bị sốt và nổi ban đỏ trên cơ thể nên người dân vô cùng lo lắng. Thầy mo bảo rằng trong bản đang bị nhiều ma quỷ quấy rối và yêu cầu mọi người đóng tiền để làm lễ cúng trừ tà.
  - b) Gần đây, M thấy anh trai gieo trồng một giống cây lạ trong vườn và chăm sóc rất cẩn thận. M tò mò muốn biết anh trồng cây gì nên nhiều lần gắng hỏi nhưng anh không trả lời, anh chỉ nói rằng những cây đó bán được rất nhiều tiền. Cảm thấy nghi ngờ, M đã lên mạng tìm hiểu và phát hiện những cây mà anh trai đang trồng rất giống cây cần sa – một loại cây dùng để điều chế ma túy.
  - c) Mừng Hai Tết, S được anh trai dẫn qua nhà một người bạn chơi. Khi đến nơi, S thấy một số người tụ tập đánh bài ăn tiền. Anh trai S không mang tiền nên ngỏ ý muốn mượn tiền mừng tuổi của S để chơi cùng mọi người. Anh còn hứa sẽ cho S tất cả số tiền thắng được.

Nếu là A, M, S trong các tình huống trên, em sẽ xử lý thế nào?

4. Em hãy chia sẻ những việc bản thân đã làm để phòng, chống tệ nạn xã hội.

VẬN DỤNG

1. Em hãy cùng các bạn trong nhóm xây dựng và biểu diễn một tiết mục văn nghệ hoặc tiểu phẩm để tham gia hoạt động tuyên truyền về phòng, chống tệ nạn xã hội do nhà trường, địa phương tổ chức.
2. Em hãy vẽ một bức tranh phê phán các tệ nạn xã hội và thuyết minh giới thiệu sản phẩm với cả lớp.

MỤC TIÊU:

- *Nêu được khái niệm và vai trò của gia đình; quy định cơ bản của pháp luật về quyền và nghĩa vụ của các thành viên trong gia đình.*
- *Nhận xét được việc thực hiện quyền và nghĩa vụ trong gia đình của bản thân và người khác.*
- *Thực hiện được nghĩa vụ của bản thân đối với ông bà, cha mẹ và anh, chị, em trong gia đình bằng những việc làm cụ thể.*

MỞ ĐẦU

Mỗi chúng ta, ai cũng có một gia đình. Đó là nơi ta được sinh ra, được nuôi dưỡng, che chở. Để gia đình luôn là tổ ấm, là chỗ dựa vững chắc của mỗi người, mỗi thành viên cần thực hiện tốt quyền và nghĩa vụ của mình trong gia đình.

Hãy chia sẻ cảm xúc của em khi nghe/hát bài hát “Cho con”.

“Ba sẽ là cánh chim [...]
Ba mẹ là lá chắn
Che chở suốt đời con
Khi con là con ba
Con của ba rất ngoan
Khi con là con mẹ
Con của mẹ rất hiền [...]
Ba mẹ là quê hương.”

(Sáng tác: Phạm Trọng Cầu)

KHÁM PHÁ

1. Khái niệm và vai trò của gia đình

• Khái niệm gia đình

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

❶ Anh Hoà kết hôn cùng chị Lan, sinh ra bé Vân. Hằng ngày, anh chị đi làm, chiều về cùng nhau đón con, nấu cơm, dọn dẹp. Sau bữa cơm, cả gia đình quây quần xem tivi và nói chuyện. Bé Vân tíu tít kể chuyện ở lớp cho bố mẹ nghe. Anh Hoà vừa chơi với con vừa hỏi thăm công việc của vợ. Cả nhà thường rộn tiếng cười. Hàng xóm khen gia đình anh chị thật hạnh phúc.

2 Vợ chồng chú Hải, cô Hoa không thể sinh con. Cô chú đã nhận Hùng về làm con nuôi. Tuy không sinh ra Hùng nhưng cô chú luôn yêu thương, chăm sóc tận tình. Đáp lại tình cảm đó, Hùng luôn ngoan ngoãn, hiếu thảo và cố gắng học tốt để bố mẹ vui lòng.

?

- a) Hãy cho biết mối quan hệ của các thành viên trong hai trường hợp trên.
- b) Em hiểu thế nào là gia đình?

• Vai trò của gia đình

Em hãy đọc các trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

1 Vợ chồng chị Mai cùng hai con trai sống chung với bố mẹ chồng. Hằng ngày, anh chị đi làm, cháu lớn đi học, ông bà nội ở nhà trông cháu bé, dọn dẹp và lo cơm nước. Ngoài việc làm chính ở cơ quan, vợ chồng chị còn nhận thêm sản phẩm làm ngoài giờ. Sáng nào, cả gia đình chị cũng dậy sớm tập thể dục để rèn luyện sức khỏe. Dù bận rộn nhưng chị vẫn dành thời gian dạy con học và quan tâm đến sức khỏe của bố mẹ. Các con chị đều khỏe mạnh, ngoan ngoãn và học giỏi.

2 Khi kể về những cố gắng của bản thân trong quá trình học tập để trở thành học sinh giỏi cấp thành phố, Lý xúc động chia sẻ, để có được kết quả này, ngoài sự cố gắng của bản thân còn có công lao to lớn của ông nội và bố mẹ quan tâm, chăm sóc, tạo mọi điều kiện tốt nhất để bạn được học tập, phát triển. Đặc biệt, ông nội bạn luôn dành thời gian dạy bạn học, hướng dẫn bạn làm thêm các bài tập nâng cao. Thành tích mà Lý có được nhờ vào sự định hướng, giáo dục từ gia đình rất nhiều.

?

- a) Em hãy cho biết vai trò của gia đình qua các trường hợp trên.
- b) Kể thêm các vai trò khác của gia đình mà em biết.

2. Quy định cơ bản của pháp luật về quyền, nghĩa vụ giữa các thành viên trong gia đình

• Quyền, nghĩa vụ giữa vợ và chồng

Em hãy đọc các thông tin, trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

Luật Hôn nhân và Gia đình năm 2014 (trích):

Điều 17. Bình đẳng về quyền, nghĩa vụ giữa vợ, chồng

Vợ, chồng bình đẳng với nhau, có quyền, nghĩa vụ ngang nhau về mọi mặt trong gia đình, trong việc thực hiện các quyền, nghĩa vụ của công dân được quy định trong Hiến pháp, Luật này và các luật khác có liên quan.

Điều 19. Tình nghĩa vợ chồng

1. Vợ chồng có nghĩa vụ thương yêu, chung thủy, tôn trọng, quan tâm, chăm sóc, giúp đỡ nhau; cùng nhau chia sẻ, thực hiện các công việc trong gia đình. [...]

❶ Chú Nam luôn cho rằng: Trong gia đình, vợ chồng phải bình đẳng, có quyền và nghĩa vụ ngang nhau. Vì vậy, chú luôn chia sẻ việc nhà với vợ, khi thì dọn dẹp, nấu cơm, khi thì chăm con để vợ được nghỉ ngơi. Vợ chú cũng luôn ủng hộ công việc chú làm, luôn tạo mọi điều kiện để chú có thể học tập, nâng cao trình độ. Mọi việc lớn nhỏ trong gia đình cô chú đều bàn bạc, tìm phương án thống nhất. Vì có sự tôn trọng nhau nên không khí trong gia đình cô chú luôn ấm êm, hoà thuận.

❷ Do cần tiền để kinh doanh, chú Kha quyết định bán miếng đất hai vợ chồng đã mua mặc dù vợ chú không đồng ý vì giá quá thấp. Theo chú, đàn ông là trụ cột gia đình nên có quyền quyết định những việc lớn, phụ nữ không được can thiệp.

?

- a) Hai trường hợp trên liên quan đến quyền và nghĩa vụ gì giữa vợ và chồng? Chú Nam và chú Kha thực hiện đúng quy định của pháp luật không?
- b) Kể thêm các quyền và nghĩa vụ giữa vợ và chồng mà em biết.

• Quyền, nghĩa vụ giữa cha mẹ và con

Em hãy đọc các thông tin, trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

Luật Hôn nhân và Gia đình năm 2014 (trích):

Điều 69. Nghĩa vụ và quyền của cha mẹ

1. Thương yêu con, tôn trọng ý kiến của con; chăm lo việc học tập, giáo dục để con phát triển lành mạnh về thể chất, trí tuệ, đạo đức, trở thành người con hiếu thảo của gia đình, công dân có ích cho xã hội.
2. Trông nom, nuôi dưỡng, chăm sóc, bảo vệ quyền, lợi ích hợp pháp của con chưa thành niên, con đã thành niên mất năng lực hành vi dân sự hoặc không có khả năng lao động và không có tài sản để tự nuôi mình. [...]

Điều 70. Quyền và nghĩa vụ của con

1. Được cha mẹ thương yêu, tôn trọng, thực hiện các quyền, lợi ích hợp pháp về nhân thân và tài sản theo quy định của pháp luật; được học tập và giáo dục; được phát triển lành mạnh về thể chất, trí tuệ và đạo đức.
2. Có bổn phận yêu quý, kính trọng, biết ơn, hiếu thảo, phụng dưỡng cha mẹ, giữ gìn danh dự, truyền thống tốt đẹp của gia đình. [...]

1 Gia đình K rất khó khăn. Bố mẹ là công nhân, phải làm tăng ca thường xuyên để có tiền nuôi hai anh em K ăn học. Thương bố mẹ, anh em K bảo nhau chăm chỉ học và làm việc nhà để giúp đỡ bố mẹ. Có lần, anh trai K định bỏ học, đi làm để đỡ gánh nặng cho bố mẹ nhưng bố K cương quyết không đồng ý. Bố cho rằng, vất vả mấy bố mẹ cũng sẽ cố gắng để các con được ăn no, mặc ấm, được đi học.

2 Biết Mai yêu thích bơi lội, bố mẹ đã tạo điều kiện để bạn luyện tập, phát triển năng khiếu. Được nhà trường cử tham gia thi bơi trong đại hội thể thao toàn tỉnh, Mai đã giành giải cao. Nhà trường và bố mẹ Mai rất vui vì thành tích của em.

3 Do hoàn cảnh gia đình khó khăn nên H (14 tuổi) phải làm thêm một số công việc khác để kiếm tiền ngoài giờ học. Mặc dù bố mẹ phải làm việc vất vả để nuôi các con ăn học nhưng H đã dùng hết số tiền kiếm được để chi tiêu riêng, không đóng góp cho gia đình.

- a) Việc làm của bố mẹ K, bố mẹ Mai và H trong các trường hợp trên nói đến quyền và nghĩa vụ gì giữa cha mẹ và con? Những ai đã thực hiện đúng/ không đúng các quyền, nghĩa vụ đó? Vì sao?
- b) Kể thêm các quyền, nghĩa vụ giữa cha mẹ và con mà em biết.

• Quyền, nghĩa vụ giữa anh, chị, em trong gia đình

Em hãy đọc các thông tin, trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

Luật Hôn nhân và Gia đình năm 2014 (trích):

Điều 105. Quyền, nghĩa vụ của anh, chị, em

Anh, chị, em có quyền, nghĩa vụ thương yêu, chăm sóc, giúp đỡ nhau; Có quyền, nghĩa vụ nuôi dưỡng nhau trong trường hợp không còn cha mẹ hoặc cha mẹ không có điều kiện trông nom, nuôi dưỡng, chăm sóc, giáo dục con.

Em cảm ơn chị, em hiểu rồi ạ!

Em đã hiểu bài chị giảng chưa?

① Thấy bố mẹ làm việc vất vả để nuôi 3 anh em ăn học nên ngoài việc học, Hưng tranh thủ làm các công việc phụ giúp bố mẹ, quan tâm, nhắc các em chăm học. Các em rất nghe lời và yêu quý Hưng.

② Là con trai được bố mẹ nuông chiều, P thường bắt nạt em. Mọi việc trong nhà, P đều bắt em phải làm kể cả những việc bố mẹ giao cho mình. Khi gặp những việc không như ý, P thường to tiếng với em, giành phần hơn về mình và dọa đánh em.

?

- a) Em hãy nhận xét việc làm của Hưng và P trong các trường hợp trên.
- b) Theo em, giữa anh, chị, em trong gia đình có quyền, nghĩa vụ gì?

• Quyền, nghĩa vụ giữa ông bà và các cháu

Em hãy đọc các thông tin, trường hợp dưới đây và trả lời câu hỏi:

Luật Hôn nhân và Gia đình năm 2014 (trích):

Điều 104. Quyền, nghĩa vụ của ông bà nội, ông bà ngoại và cháu

1. Ông bà nội, ông bà ngoại có quyền, nghĩa vụ trông nom, chăm sóc, giáo dục cháu, sống mẫu mực và nêu gương tốt cho con cháu; trường hợp cháu chưa thành niên, cháu đã thành niên mất năng lực hành vi dân sự hoặc không có khả năng lao động và không có tài sản để tự nuôi mình mà không có người nuôi dưỡng theo quy định tại Điều 105 của Luật này thì ông bà nội, ông bà ngoại có nghĩa vụ nuôi dưỡng cháu.
2. Cháu có nghĩa vụ kính trọng, chăm sóc, phụng dưỡng ông bà nội, ông bà ngoại; trường hợp ông bà nội, ông bà ngoại không có con để nuôi dưỡng mình thì cháu đã thành niên có nghĩa vụ nuôi dưỡng.

❶ Bố mẹ mất sớm, Bình được ông bà nội nuôi tới khi trưởng thành. Ông bà đã chứng kiến những bước đi chập chững đầu đời, nâng đỡ, che chở, dạy cho Bình những bài học trong cuộc sống. Ở bên ông bà, Bình luôn thấy ấm áp yêu thương và bạn rất tự hào khoe về ông bà với mọi người.

❷ Bà nội già, yếu nên bố H đón về ở cùng gia đình để tiện chăm sóc. Tuy nhiên, H không thích bà vì cho rằng bà già lắm cẩm, nói nhiều và hay làm đổ, vỡ, hư hỏng đồ dùng. Khi bà có việc cần nhờ giúp, H thường trốn tránh không làm.

?

- a) Em hãy nhận xét về tình cảm và việc làm của ông bà Bình, H trong các trường hợp trên và cho biết ai thực hiện đúng/không đúng quyền và nghĩa vụ giữa ông bà và cháu.
- b) Kể thêm quyền, nghĩa vụ giữa ông bà và các cháu mà em biết.

1. Gia đình là tập hợp những người gắn bó với nhau do hôn nhân, quan hệ huyết thống hoặc quan hệ nuôi dưỡng làm phát sinh các quyền và nghĩa vụ giữa họ với nhau theo quy định của Luật Hôn nhân và Gia đình.
2. Gia đình có các vai trò cơ bản: duy trì nòi giống, kinh tế, tổ chức đời sống gia đình, nuôi dưỡng, giáo dục con, cháu và góp phần phát triển xã hội.
3. Theo Luật Hôn nhân và Gia đình, các thành viên trong gia đình có quyền và nghĩa vụ:
  - Vợ, chồng bình đẳng với nhau, có quyền, nghĩa vụ ngang nhau về mọi mặt trong gia đình; vợ chồng có nghĩa vụ thương yêu, chung thủy, tôn trọng, quan tâm, chăm sóc, giúp đỡ nhau; cùng nhau chia sẻ, thực hiện các công việc trong gia đình;...
  - Cha mẹ có quyền và nghĩa vụ nuôi dạy con thành công dân tốt; bảo vệ quyền và lợi ích hợp pháp của con; không phân biệt đối xử giữa các con; không ngược đãi, ép buộc con làm điều trái pháp luật, trái đạo đức;...
  - Con có bổn phận yêu quý, kính trọng, biết ơn cha mẹ; có nghĩa vụ chăm sóc, phụng dưỡng cha mẹ và tham gia công việc gia đình phù hợp lứa tuổi; giữ gìn danh dự, truyền thống tốt đẹp của gia đình;...
  - Anh, chị, em có quyền, nghĩa vụ thương yêu, chăm sóc, giúp đỡ nhau; nuôi dưỡng nhau trong trường hợp không còn cha mẹ;...
  - Ông bà nội, ông bà ngoại có quyền, nghĩa vụ trông nom, chăm sóc, giáo dục cháu; nuôi dưỡng cháu chưa thành niên, cháu đã thành niên mất năng lực hành vi dân sự không có người nuôi dưỡng;...
  - Cháu có nghĩa vụ kính trọng, chăm sóc, phụng dưỡng ông bà nội, ông bà ngoại;...

LUYỆN TẬP

- Em đồng tình hay không đồng tình với ý kiến nào dưới đây? Vì sao?
  - Nếp sống của gia đình có vai trò quan trọng trong sự hình thành và phát triển nhân cách của trẻ.
  - Cha mẹ có quyền phân biệt đối xử giữa các con.
  - Giáo dục trẻ em là công việc của nhà trường.
- Trong những trường hợp dưới đây, ai thực hiện đúng, ai vi phạm quyền và nghĩa vụ giữa các thành viên trong gia đình? Vì sao?
  - N thích học đàn, bạn được bố mua đàn và tìm thầy dạy. Bố khuyến khích N học đàn nhưng luôn nhắc nhở N không được lơ là việc học các môn văn hoá.
  - Được ông bà chiều chuộng, đáp ứng mọi yêu cầu nên M không nghe lời bố mẹ, lười học, ham chơi. Khi bố mẹ mắng, M tỏ ra không nghe lời vì được ông bà bên.
  - Bố mẹ H luôn khuyến khích H tham gia các hoạt động tập thể của trường, lớp.
  - Ở nhà, bố thường trao đổi, tham khảo ý kiến A về các vấn đề liên quan đến trẻ em.
- Em hãy xử lý các tình huống dưới đây:
  - V và em trai học cùng trường. Nhà trường tổ chức đi tham quan Vườn Quốc gia Cúc Phương. Hai chị em đều muốn tham gia nhưng bố chỉ cho V đi, còn em trai phải ở nhà vì còn nhỏ.
Nếu là V, em sẽ ứng xử thế nào?
  - S thích vẽ và vẽ rất đẹp nên được các bạn bầu làm nhóm trưởng tờ báo tường của lớp. S xin mẹ cho đi học lớp vẽ ở Cung thiếu nhi nhưng mẹ không đồng ý vì sợ học vẽ sẽ ảnh hưởng đến việc học ở trường của S.
Nếu là S, em sẽ ứng xử thế nào?
  - Nhà D có hai anh em, D luôn tranh giành, bắt nạt em. Bố mẹ đi làm giao cho D ở nhà nấu cơm, dọn dẹp, trông em, D luôn nhận việc nhưng khi bố mẹ vừa đi, D liền đi chơi và bắt em làm những việc bố mẹ giao.
Nếu là bạn của D, em có lời khuyên gì cho D?
  - Bà ốm, bố mẹ bận việc ở cơ quan nên dặn C ở nhà chăm sóc bà. C từ chối với lí do đã có hẹn đi xem phim cùng các bạn.
Nếu là C, khi được bố mẹ giao việc đó, em sẽ ứng xử thế nào? Vì sao?

VẬN DỤNG

- Em hãy viết thư cho người thân bày tỏ mong muốn về việc được thực hiện quyền tham gia của em trong gia đình.
- Em hãy lập và thực hiện bản kế hoạch điều chỉnh những việc làm của mình cho đúng với nghĩa vụ công dân trong gia đình theo gợi ý dưới đây:

Các quyền, nghĩa vụ chưa thực hiện	Nguyên nhân chưa thực hiện	Mong muốn cần đạt	Phương thức điều chỉnh	Thời gian điều chỉnh
/ / / / / / / / / / / / / / / /	/ / / / / / / / / / / / / / / /	/ / / / / / / / / / / / / / / /	/ / / / / / / / / / / / / / / /	/ / / / / / / / / / / / / / / /

MỘT SỐ THUẬT NGỮ DÙNG TRONG SÁCH

Thuật ngữ	Giải thích	Trang
Bảo tồn	Gìn giữ, không để mất mát, tổn thất	24, 26, 27,...
Bạo lực	Dùng sức mạnh để cưỡng bức, trấn áp	38, 39, 40,...
Cảm thông (Thông cảm)	Hiểu thấu hoàn cảnh, khó khăn riêng và chia sẻ tâm tư, tình cảm	10, 11, 12,...
Di sản	Tài sản vật chất hoặc tinh thần do lịch sử để lại hoặc do thiên nhiên tạo ra	24, 25, 26,...
Quan tâm	Đề tâm, chú ý đến người khác hoặc đến một công việc cụ thể	10, 11, 12,...
Quê hương	Nơi gia đình, dòng họ mình đã làm ăn, sinh sống qua nhiều đời	5, 6, 7,...
Tâm lí	Các hiện tượng từ cảm giác, nhận thức đến tình cảm, hành vi, ý chí,... của mỗi người	31, 32, 33,...
Tình huống căng thẳng	Trạng thái mâu thuẫn cao, cần được giải quyết	35
Ứng phó	Chủ động, sẵn sàng đáp lại tình thế bất lợi một cách kịp thời	31, 32, 33,...
Văn hoá	Toàn bộ những giá trị vật chất và tinh thần do con người sáng tạo ra trong lịch sử	24, 25, 26,...

DANH SÁCH ẢNH SỬ DỤNG

Trang	Số thứ tự ảnh	Mã ảnh	Nguồn trích dẫn
5	1	1974993476	https://www.shutterstock.com
	2	1478610176	https://www.shutterstock.com
6	3	2021169041	https://www.shutterstock.com
	4	2051170685	https://www.shutterstock.com
	5	403357183	https://www.shutterstock.com
7	1		Báo Đồng Khởi
25	1	598271852	https://www.shutterstock.com
	2	353184680	https://www.shutterstock.com
	3	1523926568	https://www.shutterstock.com
	4	1823242235	https://www.shutterstock.com
	5	1210547458	https://www.shutterstock.com
	6	671065912	https://www.shutterstock.com
26	1	1303402609	https://www.shutterstock.com
45	1	1472233331	https://www.shutterstock.com
	2	476228569	https://www.shutterstock.com
	3	1069390649	https://www.shutterstock.com
	4	412748017	https://www.shutterstock.com
	5	511433275	https://www.shutterstock.com
	6	1823972732	https://www.shutterstock.com
	7	369062153	https://www.shutterstock.com
	8	404432830	https://www.shutterstock.com
	9	529633279	https://www.shutterstock.com
	10	342023237	https://www.shutterstock.com
	11	448882369	https://www.shutterstock.com
47	1	179799968	https://www.shutterstock.com
	2	1884162298	https://www.shutterstock.com

---

*Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam xin trân trọng cảm ơn
các tác giả có tác phẩm, tư liệu được sử dụng, trích dẫn
trong cuốn sách này.*

Chịu trách nhiệm xuất bản:

Chủ tịch Hội đồng Thành viên NGUYỄN ĐỨC THÁI

Tổng Giám đốc HOÀNG LÊ BÁCH

Chịu trách nhiệm nội dung:

Tổng biên tập PHẠM VĨNH THÁI

Biên tập nội dung: NGUYỄN THỊ TRANG – NGUYỄN TẤT THẮNG

Biên tập mỹ thuật: NGUYỄN BÍCH LA

Thiết kế sách: PHAN THỊ THU HƯƠNG

Trình bày bìa: NGUYỄN BÍCH LA

Minh họa: NGUYỄN MAI HƯƠNG

Sửa bản in: TẠ HOÀI NAM – VŨ THỊ THANH TÂM

Chế bản: CÔNG TY CỔ PHẦN MỸ THUẬT VÀ TRUYỀN THÔNG

Bản quyền © (2022) thuộc Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.

Xuất bản phẩm đã đăng kí quyền tác giả. Tất cả các phần của nội dung cuốn sách này đều không được sao chép, lưu trữ, chuyển thể dưới bất kì hình thức nào khi chưa có sự cho phép bằng văn bản của Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam.

GIÁO DỤC CÔNG DÂN 7

Mã số: G1HH7G001H22

In ... bản, (QĐ ...) khổ 19 x 26,5 cm.

Đơn vị in: ...

Địa chỉ: ...

Số ĐKXB: 146-2022/CXBIPH/12-48/GD

Số QĐXB: .../QĐ-GD – HN ngày ... tháng ... năm 20...

In xong và nộp lưu chiểu tháng ... năm 20...

Mã số ISBN: 978-604-0-30711-8

HUÂN CHƯƠNG HỒ CHÍ MINH

BỘ SÁCH GIÁO KHOA LỚP 7 – KẾT NỐI TRI THỨC VỚI CUỘC SỐNG

1. Ngữ văn 7, tập một
2. Ngữ văn 7, tập hai
3. Toán 7, tập một
4. Toán 7, tập hai
5. Khoa học tự nhiên 7
6. Công nghệ 7
7. Lịch sử và Địa lí 7
8. Mỹ thuật 7
9. Âm nhạc 7
10. Giáo dục công dân 7
11. Tin học 7
12. Hoạt động trải nghiệm, hướng nghiệp 7
13. Giáo dục thể chất 7
14. Tiếng Anh 7 – Global Success – SHS

Các đơn vị đầu mối phát hành

- **Miền Bắc:** CTCP Đầu tư và Phát triển Giáo dục Hà Nội
CTCP Sách và Thiết bị Giáo dục miền Bắc
- **Miền Trung:** CTCP Đầu tư và Phát triển Giáo dục Đà Nẵng
CTCP Sách và Thiết bị Giáo dục miền Trung
- **Miền Nam:** CTCP Đầu tư và Phát triển Giáo dục Phương Nam
CTCP Sách và Thiết bị Giáo dục miền Nam
- **Cửu Long:** CTCP Sách và Thiết bị Giáo dục Cửu Long

Sách điện tử: <http://hanhtrangso.nxbgd.vn>

Kích hoạt để mở học liệu điện tử: Cào lớp nhũ trên tem để nhận mã số. Truy cập <http://hanhtrangso.nxbgd.vn> và nhập mã số tại biểu tượng chìa khoá.

ISBN 978-604-0-30711-8

9 786040 307118

Giá: 10.000 đ